

Technická univerzita v Liberci

FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra: Sociálních studií a speciální pedagogiky

Studijní program: Sociální práce

Studijní obor: Penitenciární péče

ŽENY VE VÝKONU TRESTU WOMEN IN THE EXECUTION OF A PUNISHMENT

Bakalářská práce: 10–FP–KSS–4007

Autor:

Dagmar ČAPKOVÁ

Podpis:

.....

Vedoucí práce: Mgr. Květuše Sluková, Ph.D.

Konzultant:

Počet

stran	grafů	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
65	13	5	13	38	5 + 1 CD

V Liberci dne: 29. 4. 2011

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI

FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(pro bakalářský studijní program)

pro (kandidát): Dagmar ČAPKOVÁ
adresa: Okrouhlice 166, 58231
studijní obor (kombinace): Penitenciární péče
Název BP: **Ženy ve výkonu trestu**
Název BP v angličtině: Women in the execution of a punishment
Vedoucí práce: Mgr. Květuše Sluková
Konzultant:
Termín odevzdání: duben 2011

Poznámka: Podmínky pro zadání práce jsou k nahlédnutí na katedrách. Katedry rovněž formulují podrobnosti zadání. Zásady pro zpracování BP jsou k dispozici ve dvou verzích (stručné, resp. metodické pokyny) na katedrách a na Děkanátě Fakulty přírodovědně-humanitní a pedagogické TU v Liberci.

V Liberci dne 1. 4. 2010

děkan

vedoucí katedry

Převzal (kandidát): Dagmar Čapková

Datum: 4. 6. 2010

Podpis: _____

Název BP: ŽENY VE VÝKONU TRESTU

Vedoucí práce: Mgr. Květuše Sluková

Cíl: Zjistit a popsat podmínky výkonu trestu odnětí svobody matek nezletilých dětí, s ohledem na jejich zvláštní postavení.

Požadavky: Získávání dat, jejich zpracování a interpretace.

Metody: Studium spisové dokumentace, rozhovor, dotazníkové šetření, pozorování.

Literatura: ČEMÍKOVÁ, V., MAKARIUSOVÁ, V. *Sociální ochrana* 2. vyd. Praha: Policejní akademie ČR, 1996. ISBN 80-85981-36-X

ČESKÝ HELSINSKÝ VÝBOR, *Vybrané otázky problematiky žen a mladistvých ve věznicích*. 1. vyd. Praha: Český helsinský výbor, 2003. ISBN 80-86436-13-6

GILLERNOVÁ, Ilona., BOUKALOVÁ, Hedvika. *Vybrané kapitoly z kriminalistické psychologie*. 1. vyd. Praha: Karolinum; 2006. ISBN 80-246-1293-3

HERTÍK, Anton. *Forenzná psychológia*. 2. vyd. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo – Mladé letá, 2004. ISBN 80-10-00341-7

MATOUŠEK, O. *Metody a řízení sociální práce*. 2. vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-502-8

MATOUŠEK, O., KODYMOVÁ, P. *Sociální práce v praxi*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-002-X

VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 3. vyd. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-802-3

VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie Dětství, dospělost, stáří*. 1.vyd. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-246-0956-8

VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I. Dětství a dospívání*. 1.vyd. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0956-8

Čestné prohlášení

Název práce: Ženy ve výkonu trestu
Jméno a příjmení autora: Dagmar Čapková
Osobní číslo: P08000166

Byl/a jsem seznámen/a s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména § 60 – školní dílo.

Prohlašuji, že má bakalářská práce je ve smyslu autorského zákona výhradně mým autorským dílem.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracoval/a samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce a konzultantem.

Prohlašuji, že jsem do informačního systému STAG vložil/a elektronickou verzi mé bakalářské práce, která je identická s tištěnou verzí předkládanou k obhajobě, a uvedl/a jsem všechny systémem požadované informace pravdivě.

V Liberci dne: 29. 4. 2011

Dagmar Čapková

Poděkování

Mé poděkování patří paní Mgr. Květuši Slukové, Ph.D. za odborné vedení bakalářské práce, za cenné rady a informace, věnovaný čas, trpělivost a uznání.

Název bakalářské práce: Ženy ve výkonu trestu
Jméno a příjmení autora: Dagmar Čapková
Akademický rok odevzdání bakalářské práce: 2010/2011
Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Květuše Sluková, Ph.D.

Resumé

Bakalářská práce se zabývala problematikou žen ve výkonu trestu, se zaměřením na Věznici ve Světlé nad Sázavou. Cílem práce bylo zjistit a popsat podmínky výkonu trestu odnětí svobody matek nezletilých dětí, s ohledem na jejich zvláštní postavení ve vězeňské populaci. Práci tvořily dvě stěžejní oblasti. Teoretická část objasňovala základní pojmosloví z oblasti kriminality žen, trestních sankcí a forem trestu a trestání. Pomocí zpracování a prezentace odborných zdrojů popisovala problémy spojené s výkonem trestu odnětí svobody. V závěru teoretické části byl rozpracován program zacházení, jako základní forma cílevědomého a komplexního působení na odsouzené. Praktická část bakalářské práce zkoumala, zda odsouzené ženy pobývající na specializovaném oddělení považují svůj trest za přiměřený a spravedlivý. K tomuto účelu byla využita metoda řízeného rozhovoru a analýzy spisové dokumentace. Práce vyústila v navrhovaná opatření v oblasti prevence a v kontinuitě postpenitenciární péče.

Klíčová slova: Vězeňská služba České republiky, trest, výkon trestu odnětí svobody, odsouzená žena, specializované oddělení, program zacházení.

Title of Bachelor Thesis: Women in the execution of a punishment
Author's name and surname: Dagmar Čapková
Academic year of submission bachelor's thesis: 2010/2011
Supervisor of bachelor thesis: Mgr. Květuše Sluková, Ph.D.

Summary

This bachelor thesis dealt with the problems of the women in the execution of a punishment focused on the Prison Světlá nad Sázavou. The aim of this work was to find out and describe the conditions of the execution of punishment of the women with their babies, having regarded their special position among the prison population. This work is composed from two main parts. The theoretical part brought out basic terms from the sphere of women criminality, criminal sanctions and the forms of the punishment and sentencing. By using the processing and presentation of the professional sources work described the difficulties connected with the execution. In the end of the theoretical part there was elaborated treatment program as a basic form of purposeful and complex treatment at the convicts. The practical part of the bachelor work explored whether convicted women staying in the specialized unit consider their punishment as appropriate and just. The method of the controlled dialogue and analysis of the company records were used for this purpose. The work resulted in suggested measures in the field of the prevention an in continuity of the post penitentiary care.

Keywords: Prison Service of the Czech Republic, punishment, execution of a punishment, convicted woman, specialized unit, treatment program.

Titel der Bachelorarbeit: Frauen im Vollzug
Vor- und Nachname der Autorin: Dagmar Čapková
Akademisches Jahr der Abgabe der BA: 2010/2011
Betreuende Lehrende der BA: Mgr. Květuše Sluková, Ph.D.

Zusammenfassung

Die Arbeit befasste sich mit der Problematik Frauen im Vollzug, mit der Ausrichtung auf das Gefängnis Světlá nad Sázavou. Dem Ziel meiner Arbeit war die Identifizierung und Beschreibung der Bedingungen der Vollzug der Freiheitsstrafe Mütter von minderjährigen Kindern, im Hinblick auf ihre besondere Stellung in der Gefängnispopulation. Die Arbeit bestand aus zwei wichtigen Bereichen. Der theoretische Teil erklärt die Grundbegriffe aus dem Ressort Kriminalität den Frauen, Strafrechtliche Sanktionen und den Formen des Bestrafung und Strafe. Mit der Verarbeitung und Präsentation von Experten Quellen beschriebenen Probleme mit Freiheitsstrafe verbunden. Abschließend wurde der theoretische Teil des Behandlungsprogramms als grundlegende Form von gezielten und umfassenden Behandlung der Sträflinge entwickelt. Der praktische Teil der Arbeit untersucht, ob die Verurteilte Frauen mit Wohnsitz in eine spezialisierte Abteilung betrachten seine Strafe als angemessen und fair. Zu diesem Zweck verwendet die Methode eine geführte Interview und Analyse der Akten. Die Arbeit führte die vorgeschlagenen Maßnahmen im Bereich Prävention und in der Kontinuität der Versorgung.

Die Schlüsselwörter: das Gefängnisdienst Tschechische Republik, die Strafe, der Vollzug der Freiheitsstrafe, die verurteilte Frau, die spezialisierte Abteilung, das Behandlungsprogramm.

Obsah

Úvod	10
1 Teoretická část	12
1.1 Kriminalita žen	12
1.1.1 Teorie kriminality žen	13
1.1.2 Povaha kriminality žen	14
1.1.3 Prevence kriminality žen	15
1.2 Pojetí trestu a trestání	16
1.2.1 Účel trestu	16
1.2.2 Funkce trestu	17
1.3 Alternativní řešení trestních věcí v České republice	19
1.3.1 Systém alternativního řešení trestních věcí	20
1.3.2 Alternativy k systému trestního práva	21
1.4 Výkon trestu odnětí svobody	22
1.4.1 Typy věznic	23
1.4.2 Výkon trestu odnětí svobody u odsouzených žen	25
1.4.3 Specializované oddělení pro matky nezletilých dětí	27
1.4.4 Programy zacházení žen ve VTOS	31
1.4.5 Omezení odsouzených a jejich povinnosti	33
1.5 Shrnutí	35
2 Praktická část	36
2.1 Cíl průzkumu	36
2.2 Formulace předpokladů	41
2.3 Metody a techniky průzkumu	41
2.4 Vzorek respondentů a jeho popis	43
2.5 Prezentace a interpretace dat	49
2.6 Ověření platnosti předpokladů	57
2.7 Shrnutí praktické části	58
Závěr	59
Návrh opatření	61
Seznam použitých zdrojů	62
Seznam příloh	65

Úvod

Vězeňství je již po mnoho století důležitou součástí společnosti. Začlenilo se do systému, který chrání jednotlivce i společnost před zločinem. Způsob, jakým tak činí, vychází z historických zkušeností, které jsou reflektovány a upravovány ve světle nových vědomostí, potřeb, moderních trendů a platné legislativy. Vývoj společnosti se zásadně promítá do způsobu zacházení s vězněnými osobami a jejich materiálních podmínek.

Tématem předložené bakalářské práce jsou ženy ve výkonu trestu. Téma bylo zvoleno s ohledem na to, že kriminalitě žen se přikládá donedávna jen velmi malý význam. Neznamená to, že by se o ženské kriminalitě do té doby vůbec nemluvalo, či nepsalo, ale že ženská kriminalita stála ve stínu kriminality mužské.

Bakalářská práce je zpracována jako náhled na problematiku výkonu trestu odsouzených žen v současné České republice. Seznamuje s teorií kriminality žen, druhy trestů a podmínkami výkonu trestu odnětí svobody v českých ženských věznicích. Převážně se zaměřuje na Věznici Světlá nad Sázavou, jako na největší ženskou věznici v České republice. Popisuje její místo v systému českého vězeňství. Dále specifiky, která vyplývají z jejího budování na základě nových poznatků vycházejících z Evropských vězeňských pravidel, jako moderního trendu v současném vězeňství. Zvláště se práce zaměřuje na výkon trestu odnětí svobody matek nezletilých dětí na Specializovaném oddělení pro matky nezletilých dětí, které bylo ve věznici Světlá nad Sázavou otevřeno v říjnu roku 2002.

Výkon trestu probíhá ve své klasické podobě ve specifických podmínkách a kromě naplnění svého vlastního účelu, tj. návratu odsouzeného do běžného občanského života, má mnoho negativních doprovodných účinků, které celý smysl výkonu trestu znehodnocují. Někdy se i mezi odborníky hovoří vážně o tom, že bohužel to negativní ve výkonu trestu spíše převažuje. Ostatně proto jsou tady alternativní tresty, jejichž využití zvláště u pachatelů méně závažných trestných činů a osob, které se dostaly poprvé do konfliktu se zákonem, není stále na odpovídající úrovni a v konečném důsledku to škodí celé společnosti.

Práce je rozdělena na část teoretickou a praktickou.

V úvodu teoretické části se pozastavíme nad vymezením kriminality žen, druhy trestů a pojmu trestu a trestání. Následně se již budeme věnovat samotnému výkonu trestu odnětí svobody žen, se zaměřením na specifika výkonu trestu odnětí svobody matek nezletilých dětí, s ohledem na jejich zvláštní postavení ve vězeňské populaci. Autorka se pokusí nastínit některé problémy spojené s výkonem trestu odnětí svobody v ženských věznicích, řešené v rámci programů specifického zacházení se ženami ve vězení. Právě na ženy totiž působí, na rozdíl od mužů, prostředí klasické věznice, se silně omezenou možností volného pohybu a absencí soukromí, velmi nepříznivě.

V závěru teoretické části je rozpracován program zacházení, který je stanoven pro každou odsouzenou ženu jako základní forma cílevědomého a komplexního působení.

Praktická část bakalářské práce má za úkol zjistit, zda odsouzené ženy, pobývající na Specializovaném oddělení pro matky nezletilých dětí, považují svůj trest za přiměřený. Dále si autorka práce klade za úkol zjistit, jak velká je recidiva těchto žen po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody.

Úkolem této práce je též zjistit a popsat podmínky výkonu trestu odnětí svobody matek nezletilých dětí, s ohledem na jejich zvláštní postavení ve vězeňské populaci.

Cílem práce je zjistit a popsat podmínky výkonu trestu odnětí svobody matek nezletilých dětí, s ohledem na jejich zvláštní postavení ve vězeňské populaci. Okrajově popsat teorii kriminality žen, její povahu, odlišnosti a specifika. Poslední část se soustřeďuje na krátké průzkumné šetření, které má za úkol zjistit, zda je současný model specializovaného oddělení funkční a splňuje náročné podmínky pro výchovu dítěte a zároveň výkon trestu jeho matky.

Vězeňství, stejně jako jiné oblasti práce s lidmi, je určitým obrazem naší společnosti. Proto se na závěr této úvodní části hodí výrok slavného britského politika W. Churchilla: „Ukažte mi vaše vězení a já vám řeknu, jaká je vaše společnost.“

1 Teoretická část

1.1 Kriminalita žen

V současnosti je v celosvětovém počtu obyvatel prakticky stejné zastoupení mužů a žen. Přesto je trvale známým faktem, že trestná činnost žen, je ve srovnání s kriminalitou mužů mnohokrát nižší. Například v letech 1970 – 1975 byl světový index kriminality 900 pachatelů na 100 000 obyvatel, přičemž žen bylo téměř desetinásobně méně.¹

Problematicke kriminality žen je až do současné doby věnována poměrně malá pozornost, ačkoli má své specifické rysy. Podceňování významu i nepříznivých důsledků kriminality žen pramení z rozšířené představy o nevýznamnosti tohoto problému. Navenek se totiž zdá, že ženská kriminalita, co do počtu případů i druhu trestné činnosti, je zcela bezvýznamnou, v porovnání s kriminalitou mužů a jejími závažnými důsledky. Dokonce i nyní kriminologové i politici jen pozvolna přehodnocují své názory na tento problém. Přitom jsou to právě ženy, které sehrávají hlavní úlohu při výchově dětí v rodině a zvláště v určitém období vývoje dítěte je jejich působení prakticky nenahraditelné.

Rodina je tradičně považována za hlavního činitele, jenž svým selháním dětem následně umožňuje kriminální chování. Tím dochází k určitému „nepříznivému nasměrování“ ve vývoji dítěte. Kvalita vazby mezi dítětem a matkou je totiž klíčovým činitelem osobnostního vývoje. Studie delikventně jednajících mladistvých, založené na popisu jejich rodinného prostředí, ukazují rodinné prostředí přestupníků zákona jako chladné, s minimem rodičovského zájmu o děti.²

Obecná tendence podceňovat ženskou kriminalitu vede ke dvěma selháním. Na jedné straně se neanalyzují specifické podmínky, které způsobují, že určitá část žen není konformní, selhává a dopouští se trestné činnosti. Na druhé straně bez adekvátního poznání zvláštností kriminality žen nelze vypracovat ucelenou a komplexní kriminologii.³

¹ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Základy kriminologie*. 1993, s. 75

² MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. 1998, s. 42

³ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Základy kriminologie*. 1993, s. 75

V průběhu sedmdesátých let na sebe upoutala kriminalita žen pozornost. Byly zaznamenány kvantitativní i kvalitativní změny v její struktuře. Postupně začal vzrůstat počet trestných činů spáchaných ženami. Došlo i ke změnám ve struktuře trestné činnosti žen, kdy se ženy začaly dopouštět trestných činů zatím typických pouze pro mužskou část populace (násilné trestné činnosti, skupinové trestné činnosti a takzvaných trestných činů intelektuální povahy). V západní Evropě se objevil dokonce nový typ pachatelů, které se zúčastňují teroristických akcí. Tyto skutečnosti vedly k názoru, že ženy ve stále větším počtu bojují za rovnoprávnost, a to nejen v oblasti politických a občanských práv, ale i na poli kriminality.⁴

1.1.1 Teorie kriminality žen

Přes rozdílnost společenského a právního řádu byl obecně v minulosti, a je i v současné době, podíl žen na celkovém počtu pachatelů trestných činů výrazně nižší než podíl mužů. Mimo to je známo, že některých trestných činů se dopouštějí pouze, nebo alespoň převážně ženy. Kriminalita žen má svůj specifický charakter, co se struktury a dynamiky týče. Příčina těchto charakteristických rysů ženské kriminality je vysvětlována v kriminologických disciplínách různě. Teorie vysvětlující kriminalitu žen lze rozdělit do tří skupin na *biologicky, psychologicky a sociologicky orientované teorie*.

Biologická teorie

Podle této teorie je žena od přírody nadána větší pasivitou, konzervatismem a nedostatkem podnikavosti, „což ji může chránit před delikvencí“. Je tedy mnohem méně kriminálním tvorem než muž, má celkově menší dispozice ke zločinu, je biologicky determinována tak, že je „dbalá práva“⁵.

Psychologicky orientované teorie

Psychologicky orientované teorie kriminality se pokoušejí vysvětlit kriminální chování převážně zvláštnostmi psychiky pachatelů. V podstatě však neexistuje z psychologického hlediska rozdíl v kriminalitě mužů a žen. Přesto však existuje teorie, že ženy se trestných činů dopouštějí zejména z emočních důvodů, zatímco u mužů lze jako důvod trestné činnosti označit jejich egoismus, panovačnost, chamtivost a surovost.

⁴ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Základy kriminologie*. 1993, s. 76

⁵ ČEPELÁK, J. *Kriminologická a penitenciární problematika delikventních žen*. 1978, s. 32

Sociologické teorie

V souvislosti s rozvojem společenských věd se stále více začaly prosazovat sociologické teorie, které chápou kriminalitu jako sociálně patologický jev. Tyto teorie vycházejí z názoru, že sociální prostředí je oním významným činitelem, který může výrazně ovlivnit vznik i omezování kriminality.

1.1.2 Povaha kriminality žen

Statistikami je jednoznačně prokázán menší podíl žen na páčání trestné činnosti. Ovšem angažovanost žen v kriminalitě se jednoznačně liší podle povahy deliktu. Nedá se samozřejmě s obecnou platností říci, že konkrétní určité delikty se týkají výhradně žen nebo mužů. Přesto existují trestné činy, které podle jejich zákonné definice jsou pouze „mužské“ nebo „ženské“ a spáchání pachatelem opačného pohlaví je vyloučeno. V České republice je jediným specificky „ženským trestným činem“ vražda novorozeněte matkou.

K dalším rysům kriminality žen patří nižší výskyt recidivy a poměrně malá organizovanost žen v páčání trestné činnosti na rozdíl od mužů. Ženy nejčastěji páchají majetkovou trestnou činností, jsou opatrnější a pasivnější než muži a často působí spíše jako jejich pomocnice.⁶

Mezi nejfrekventovanější delikty páchané ženami trvale patří majetková trestná činnost. Ve srovnání s muži, i v této skupině trestné činnosti, patří trestná činnost žen k méně závažné. Zejména se jedná o prosté krádeže, podvody a zpronevěry. Ze statistik vyplývá, že krádeží v obchodech se ženy dopouštějí častěji než muži. Souvisí to zřejmě s plněním jejich ženské role v rodině, kdy se snaží kolikrát za každou cenu hmotně zabezpečit rodinu a to hlavně své děti. Nadprůměrný podíl žen je zaznamenán i v trestné činnosti, která souvisí se sociální rolí ženy jako matky. Vážnější narušení této role může potom dosáhnout i intenzity trestného činu. Jedná se o trestné činy opuštění dítěte, týrání svěřené osoby, únos a ohrožování mravní výchovy mládeže. Hlavní příčiny větší četnosti této trestné činnosti jsou kromě jiného v tom, že ženy nesou větší zodpovědnost za péči o dítě, a proto mohou pociťovat z toho vyplývající větší stres, který se promítne do nepřiměřeného jednání ženy.

⁶ URBANOVÁ, M.: *Ženská delikvence jako sociální jev*. 2004, s. 15

Kriminalita žen sebou nese i problematickou otázku, jak kriminální ženy trestat. Ženy totiž daleko hůře reagují na uvěznění než muži. Zbavení svobody, odloučení od rodiny a absenci citových vtaů nesou obvykle velmi tíživě. Dochází u nich k větším citovým traumatům, více se u nich vyskytuje deprese a citová a sociální deprivace.⁷

1.1.3 Prevence kriminality žen

Otázka příčin kriminality je důležitá zejména z důvodu její možné prevence. Neboť pouze známé příčiny mohou být eliminovány, nebo alespoň částečně zmenšeny, tak aby byla kriminalita co nejvíce snížena. Představa možné nulové kriminality je však utopická, neboť i kdyby byly všechny možné příčiny dostatečně známy, tak vždy budou chybět obzvláště finanční prostředky k tomu, aby byly odstraněny. Těžko bychom také odstranily takové příčiny, jakými jsou například náhoda, silný afekt, nebo náhlá psychická nemoc. Ne vše se totiž v lidském životě odehrává lineárně a ne vše je předvídatelné. Touto problematikou se v současnosti zabývá i tzv. výzkum chaosu, který shromažďuje poznatky o fungování náhod v různých oblastech lidské činnosti.⁸

Preventivní opatření v oblasti kriminality žen musí brát samozřejmě v úvahu hlavně její specifika. Z hlediska *primární prevence* ženské kriminality jsou důležitá opatření sociálně ekonomického charakteru, zaměřená na adekvátní postavení žen ve společnosti. Často se nedaří v plné míře sladit plnění obou rolí žen - role matky a souběžně i profesionální uplatnění ženy v zaměstnání.

Sekundární sociální prevence je adresována především kriminálně rizikovým skupinám, jako jsou děti bez náležitáho dozoru, děti dopouštějící se záškoláctví, alkoholici, narkomani, žebráci, bezdomovci. Preventivní aktivity by měly být přesně cílené a mělo by být pamatováno na to, aby nedocházelo ke stigmatizaci klientů.⁹

Alespoň částečně úspěšná prevence kriminality žen je v konečném součtu pro společnost ekonomicky únosnější než řešení jejích negativních důsledků, které se nedají vyčíslit pouze finančně.

⁷URBANOVÁ, M., VEČEŘA, M. a kol.: *Ženská delikvence. Teoreticko-empirická studie k problému právních postojů a hodnotových orientací delikventních žen*. 2004, s. 10

⁸ČÍRTKOVÁ, L.: *Forenzní psychologie*. 2004, s. 94

⁹NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. 2001, s. 177

1.2 Pojetí trestu a trestání

Každá lidská společnost si vytváří určitý systém způsobů reagování na situace, kdy nejsou dodržovány nebo jsou porušovány její základní normy a hodnoty, a kdy je ohrožena samotná její existence či fungování. Trestní právo označuje nejzávažnější sociálně deviantní druhy chování, přiřazuje jim více či méně odpovídající sankce, a stanovuje pravidla a podmínky jejich aplikace. V trestním právu jsou obsaženy nejpodstatnější hodnoty společnosti chráněné státem. Porušuje-li jedinec tyto hodnoty (např. zdraví spoluobčana nebo pravidla v oblasti ekonomického fungování společnosti), naplňuje skutkovou podstatu trestného činu. Na jeho chování je pak reagováno trestem, který představuje právní následek trestného činu.¹⁰

Trest v trestním právu lze tedy definovat jako právní následek trestného činu, představující jeden z prostředků dosažení účelu trestního zákona, vyjadřující negativní hodnocení pachatele a jeho činu, sledující účel uvedený v trestním zákoně, ukládaný výlučně trestním soudem, jehož výkon je vynutitelný státní mocí.¹¹

1.2.1 Účel trestu

Účelem trestu je ochrana společnosti před omezováním práv občanů kriminálním chováním jedinců nebo skupin, odstrašení delikventů od další kriminální činnosti. U socializovaných lidí stačí pouhá hrozba sankcí, spojená s anticipovanými pocity viny a hanby, zatímco u recidivistů jsou běžné tresty zcela neúčinné, neboť jsou na tento způsob života adaptováni.

Účelem trestu je tedy přispět ke kontrole zločinnosti, chránit společnost před trestnými činy, odvracet trestné činy směřující proti právům a svobodám občanů, zabránit pachatelům v další činnosti, vychovávat je v řádné občany, napravit je a současně působit výchovně i na ostatní členy společnosti.¹²

Samotný trest vždy musí zůstat pouze prostředkem, jímž se společnost brání proti páchání trestných činů.

¹⁰ KUCHTA, J., VÁLKOVÁ, H. a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 2005, s. 184 - 185

¹¹ KRATOCHVÍL, V., KUCHTA, J., MATES, P., KALVODOVÁ, V., ZEŽULOVÁ, J., JURÁKOVÁ I. *Trestní právo hmotné*. 2003, s. 404

¹² NOVOTNÝ, O. a kol. *O trestu a vězeňství*. 1969, s. 7

1.2.2 Funkce trestu

V průběhu historického vývoje se náhled na funkci trestu vyvíjel, specifikoval, rozšiřovala se různá hlediska pohledu. V penologické literatuře je pojímáno členění funkcí trestu různými způsoby. Z důvodů systematičnosti lze vycházet z klasického pojetí teorie funkcí trestu, jež spočívá v pěti základních funkcích:

- *odplatné (retributivní),*
- *odstrašující,*
- *rehabilitační (regulativní, nápravné - korektivní, penitenciární),*
- *eliminační (vylučovací, izolační spojení s internací),*
- *restituční.*

Uvedené členění je teoretické a didaktické. V praxi se jednotlivé funkce trestu vzájemně prolínají, shlukují a jednotlivé tresty uvedené v trestním zákoníku je obsahují v různém rozsahu.

Funkce odplatná (retributivní)

Myšlenka ospravedlnění trestu tím, že morální svět, jenž byl vyveden z rovnováhy spácháním trestného činu, může být obnoven potrestáním viníka, patří patrně k jednomu z nejstarších. Společnost má morální povinnost potrestat jedince, který porušuje základní morální zásady obsažené v trestním právu. Trest je pak chápán jako přirozený důsledek kriminálního jednání. Trest musí znamenat pro pachatele určitou újmu, jejíž citelnost, vyjádřená výší a druhem trestu, má odpovídat závažnosti spáchaného činu. Odplata představuje sociální mstu. Pachatelům se ovšem nesmějí mstít oběti zločinu. Nástrojem kolektivní msty společnosti by měl být stát. Trest by měl co nejvíce odpovídat zločinu.¹³

Funkce odstrašení

Teorie odstrašení spatřuje funkci trestu především v tom, že odrazuje pachatele od dalšího kriminálního chování (individuální prevence) a stejný účinek má i na ostatní jedince, kteří se mohou stát potencionálními pachateli (generální prevence). Újma, která pachateli vzniká uloženým trestem (např. finanční, zákazem činnosti nebo trestem odnětí svobody), může sama o sobě vézt k tomu, že ho odradí (odstraší) od dalšího kriminálního chování, aniž se vůči pachateli uplatňují další výchovné prostředky.¹⁴

¹³ KUCHTA, J., VÁLKOVÁ, H. a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 2005, s. 188 - 189

¹⁴ KUCHTA, J., VÁLKOVÁ, H. a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 2005, s. 189 - 190

Funkce rehabilitační (nápravná, korektivní, resocializační, penitenciární)

Rehabilitační teorie spatřuje jediný (ospravedlnitelný) cíl trestání v tom, aby pachateli bylo poskytnuto takové odborné zacházení, prostřednictvím kterého by se došlo k poznání, které osobnostní vlastnosti i vlastnosti chování v interakci se sociálním prostředím participovaly na trestné činnosti. Od tohoto poznání se pak odvíjí cíl korektivního procesu, motivace pachatele a způsob vedení tohoto procesu, aby došlo k nápravě, korekci, změně mínění nebo smýšlení, polepšení – ke společensky žádoucím chování. Rehabilitační teorie je tedy zaměřena na osobnost pachatele. Rehabilitační teorie je základem i pro probační instrumenty trestního práva a pro postpenitenciární činnost.¹⁵

Funkce eliminační (izolační spojená s internací, vylučovací)

Tato teorie spatřuje účel trestního postihu v dočasné nebo trvalé izolaci pachatele od ostatní společnosti. Tato izolace má být nejen nejcitelnější újmou pro pachatele, ale i nejspolehlivější ochranou pro společnost. V dávné minulosti bylo vyhnání z lidské komunity, kmene či rodu jednou z nejostřejších společenských sankcí. Dnes lze připustit izolaci u pachatelů, kteří nejsou schopni profitovat z procesu korektivní resocializace a zůstává zde proto vysoké nebezpečí jejich selhání a z toho plynoucí závažné důsledky pro společnost. V těchto případech by mohli být umístováni do tzv. detenčních zařízení, což je preventivní izolace z důvodů ochrany společnosti.¹⁶

Funkce restituční (kompenzační, restorativní, obnovující)

Teorie restituční zdůrazňuje význam odstranění následků trestného jednání a význam náhrady škody, kterou utrpěla oběť trestného činu. Trest podle této teorie má především směřovat k tomu, aby byla obnovena rovnováha v sociálních vztazích, porušená trestným činem a aby byly uspokojeny nároky poškozených osob.¹⁷

¹⁵ KUCHTA, J., VÁLKOVÁ, H. a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 2005, s. 190

¹⁶ KUCHTA, J., VÁLKOVÁ, H. a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 2005, s. 192

¹⁷ KUCHTA, J., VÁLKOVÁ, H. a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 2005, s. 192

1.3 Alternativní řešení trestních věcí v České republice

Formy alternativního řešení trestních věcí je možno charakterizovat jako specifické postupy využívané alternativně oproti standardnímu trestnímu řízení a zvláštní formy reakce na trestnou činnost představující alternativu k tradičnímu trestu odnětí svobody. Mezi hlavní důvody, které vedly k jejich celosvětovému rozšíření, patří snaha individualizovat trestní postih, pozitivně motivovat pachatele trestných činů k životu v souladu se zákonem, aktivně zapojit do řešení trestních věcí osoby poškozené trestnou činností, řešit efektivně přetížení soudů a vůbec orgánů činných v trestním řízení, vypořádat se s nedostatkem kapacit věznic, zlevnit trestní i civilní řízení a najít účinné formy prevence kriminality, to vše při zachování vysokých nároků na věcnou správnost a spravedlnost soudního rozhodování.¹⁸

Vývoj alternativního trestání se v zásadě ubíral třemi základními směry. Směr první je charakteristický snahou o zmírnění intramurálního detenčního charakteru odnětí svobody. Jde v podstatě o opatření spojující pobyt odsouzeného ve věznici s různými aktivitami probíhajícími na svobodě (výkon zaměstnání, profesionální výcvik a výchovné programy). Do této kategorie patří zejména víkendové tresty či pobyty v zařízeních, která nejsou běžnými vězeňskými zařízeními. Lze sem eventuelně přiřadit i domácí vězení, které rovněž omezuje svobodu pohybu odsouzeného. Směr druhý se orientuje na typické alternativní tresty, které již zcela vylučují jakoukoliv intramurální detenci. Sem patří peněžitě tresty, denní pokuty, probace, veřejně prospěšné práce, sankce omezující či zbavující určitých práv, např. zákaz řízení motorového vozidla, zákaz výkonu povolání, zákaz držet zbraň, konfiskace věci, ale též výchovná opatření donucující povahy jako je povinnost návštěvy specializovaných středisek po určitou dobu ve volném čase, povinnost podrobit se dohledu, dále i tzv. morální sankce - náhrada škody, osobní omluva poškozenému, příspěvek na charitativní účely apod. Směr třetí má již vyloženě depenalizační charakter. Jde o opatření určená k vyhnutí se uložení trestu odnětí svobody či odkladu jeho výkonu, tedy zejména podmíněné odsouzení a upuštění od potrestání, řadí se sem i tzv. odklony, např. podmíněné zastavení trestního stíhání a narovnání. Některá tato opatření bývají spojena i s dohledem či s uložením určitých omezení a povinností.¹⁹

¹⁸ SOTOLÁŘ, A., PÚRY, F., ŠÁMAL, P. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. 2000, s. 3

¹⁹ KALVODOVÁ, V. *Postavení trestu odnětí svobody v systému trestněprávních sankcí*. 2002, s. 109

1.3.1 Systém alternativního řešení trestních věcí

Aktivita směřující k alternativnímu řešení trestních věcí probíhá u nás ve dvou rovinách. Jednak v rámci systému platného trestního práva, jednak mimo tento systém, v prostředí, které samo není právem regulováno, ale v němž lze podle platné právní úpravy dosáhnout řešení, které má určitý dopad v trestněprávní oblasti. Postupy a metody rozvíjené v každé z těchto rovin se diametrálně liší, společné však mají to, že jsou určitou reakcí na spáchaný trestný čin a jako takové musí respektovat náš právní řád a nesmí se s ním dostat do rozporu. Mluví-li se v této souvislosti o alternativách k potrestání trestem odnětí svobody, lze z tohoto hlediska rozeznávat buď alternativy v oblasti trestního práva, resp. alternativy podle trestního práva hmotného a procesního, anebo alternativní postupy směřující k řešení trestních věcí realizované mimo systém trestního práva.²⁰

Druhy alternativních sankcí

Druhy trestních sankcí, které nejsou spojeny s odnětím svobody, a obecné zásady pro jejich ukládání, upravuje pátá hlava trestního zákoníku č. 40/2009, který vstoupil v platnost 1.1.2010.²¹

Trestní sankce lze ukládat jen na základě trestního zákoníku § 38, který stanoví, že: *„je nutné je ukládat s přihlédnutím k povaze a závažnosti spáchaného trestného činu a poměrům pachatele. Tam, kdy stačí uložení trestní sankce pachatele méně postihující, nesmí být uložena trestní sankce pro pachatele citelnější.“*

Druhy trestů jsou uvedeny v § 52. Jsou to: *odnětí svobody, domácí vězení, obecně prospěšné práce, propadnutí majetku, peněžitý trest, propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty, zákaz činnosti, zákaz pobytu, zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce, ztráta čestných titulů nebo vyznamenání, ztráta vojenských hodností, vyhoštění.*

Významné rozdíly v pojetí trestu najdeme při podrobnějším pohledu na „starý“ trestní zákon 140/1961 Sb. a „nový“ trestní zákoník 40/2009 Sb. Zatímco zákon 140/1961 Sb. v § 23 uváděl jako účel trestu *„chránit společnost před pachateli trestných činů, zabránit odsouzenému v dalším páchaní trestné činnosti a vychovat jej k tomu, aby vedl řádný život a tím působit výchovně i na ostatní členy společnosti“*,

²⁰ SOTOLÁŘ, A., PÚRY, F., ŠÁMAL, P. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. 2000, s. 15

²¹ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

nový trestní zákoník 40/2009 stanoví tyto zásady pouze obecně. Z uvedeného vyplývá, že „starý“ trestní zákon sledoval účel trestu, zatímco „nový“ sleduje nápravu jedince, ochranu společnosti a aby odsouzený po ukončení trestu vedl řádný život.²²

1.3.2 Alternativy k systému trestního práva

Mezi alternativní postupy směřující k řešení trestních věcí realizované mimo systém trestního práva patří zejména *mediace* a ujednání v rámci ní dosažená.

Mediace je chápána jako proces, v němž strany, kterých se čin týká, společně jednají a v součinnosti s mediátorem se snaží urovnat vzájemné konfliktní vztahy a dohodnout se na tom, jak naložit s následky konkrétního trestného činu v budoucnu. Mediace je však neprocesní metodou alternativního řešení sporů mimo standardní trestní řízení. Užití mediace vychází z toho, že je na trestný čin pohlíženo jako na konflikt, který vznikl mezi jeho obětí a pachatelem.²³

V souvislosti s uplatněním a výkonem alternativních sankcí a alternativ k potrestání v trestním řízení, se jako další specifická metoda řešení problémů spojených se stíhaným trestným činem a osobou jeho pachatele využívá *probace*. Ta v sobě spojuje pomoc, psychosociální vedení a pozitivní motivaci pachatele s nezbytnou mírou kontroly jeho chování. Využití probace je ovšem na rozdíl od mediace z větší části součástí standardního výkonu soudních rozhodnutí a jako takové se opírá o autoritu státu.

Formy a postupy alternativního řešení trestních věcí ve výše uvedených systémech směřují k dosažení stejného cíle, jímž je spravedlivé řešení trestné činnosti, a ve vzájemném propojení přispívají k naplnění jejího nového restorativního pojetí.

Podle právních norem je trest projevem odmítnutí určitého chování, ale fakticky se svými psychosociálními důsledky projevuje jako zavržení člověka, který se takto choval, a jeho vyloučení ze společnosti.

Specifickou podobou trestu, kterou se budeme zabývat v této bakalářské práci, je výkon trestu odnětí svobody. Je to represivní opatření představující fyzické omezení pachatele na osobní svobodě. Jde o univerzální trest, protože může být uložen pachateli každého trestného činu.²⁴

²² SLUKOVÁ, K. *Specifické penitenciární problémy vězněných žen*. 2010, s. 48

²³ KUČTA, J., VALKOVÁ, H. a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 2005, s. 251

²⁴ ŠÍMA, A., SUK, M. *Základy práva pro střední a vyšší odborné školy*. 2008, s. 312

1.4 Výkon trestu odnětí svobody

Pobyt ve vězení znamená ztrátu svobody. Z toho vyplývá strádání v oblasti mnoha potřeb a práv. Vězení je sociálním prostředím, které se značně odlišuje od prostředí běžného života. Vězeň se může minimálně samostatně rozhodovat, stává se pasivním objektem působení vězeňského systému. Ztrácí na určitou dobu většinu svých rolí, které měl na svobodě. Jeho vnucenou, aktuálně dominantní rolí je role trestaného, vyloučeného ze společnosti. Výkon trestu odnětí svobody ve své klasické podobě má celou řadu vedlejších účinků, které jeho účinnost znehodnocují. Odehrává se v extrémních a deviantních podmínkách, které velmi často působí zcela opačným způsobem na vězněného. Dochází tak k tomu, že místo aby výkon trestu spolupůsobil na opětovnou integraci propuštěného do společnosti, působí často zcela opačným směrem a tuto integraci naopak znemožňuje.

České vězeňství ušlo od roku 1989 velký kus cesty, byly realizovány nezbytné reformní kroky a současný systém vězeňství již můžeme považovat za transformovaný, neboť je realizována a akceptována filozofie výkonu trestu a vazby ve smyslu současných evropských trendů. V ohledech bezpečnosti a humanizace snese české vězeňství srovnání s vyspělými státy světa.²⁵

Samotná Vězeňská služba působí jako nástroj realizace trestu odnětí svobody, který upravují níže uvedené právní normy. Vězeňská služba České republiky byla zřízena Zákonem č. 555/1992 Sb., o vězeňské službě a justiční stráží České republiky²⁶ a stanovuje oprávnění a povinnosti příslušníků a občanských zaměstnanců VS ČR.

Zákonem č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody²⁷ jsou zejména upravena práva a povinnosti odsouzených ve výkonu trestu odnětí svobody. Dále jsou podrobněji tato práva a povinnosti odsouzených rozpracována ve Vyhlášce č. 345/1999. Pro úplnost je třeba dodat, že na výše uvedené zákonné normy navazují nařízení generálního ředitele, metodické listy, nařízení ředitelů věznic a konkrétní podmínky jsou v jednotlivých věznicích upraveny Vnitřními řády věznic, vydanými na základě zákona. Vnitřní řád však již nemá postavení právní normy.

²⁵ MECLOVÁ, K. *Rozvoj vězeňského systému v České republice*. 2002, s. 15

²⁶ Zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční stráží České republiky, ve znění pozdějších předpisů ze dne 17.11.1992, s účinností od 1.1.1993, ve znění pozdějších předpisů, a je podřízena Ministerstvu spravedlnosti České republiky. Tato zákonná norma upravuje organizační členění Vězeňské služby České republiky

²⁷ Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů

Trest odnětí svobody přináší odlišné zkušenosti, a proto se mění prožívání, uvažování i chování trestaných. Vězeňské prostředí má svá vlastní pravidla, více či méně odlišná od obecně platných norem. Ve vězení jsou užitečné jiné vzorce chování. Způsoby chování získané na svobodě vyhasínají, nejsou zde potřebné. Někdy jsou dokonce nežádoucí a spoluvězni sankcionované. Některé změny ve způsobu jednání, zejména při řešení problémových situací, tj. copingových strategií jsou dočasné. Prostor věznice trestaným určité projevy neumožňuje, a proto se zdá, že došlo ke změně, ale po propuštění na svobodu se původní vzorce chování obvykle opět projeví. Adaptace na prostředí věznice ovlivňuje hodnoty, normy i standardy chování, a to se nakonec stává překážkou návratu trestaného do společnosti. Čím déle trvá výkon trestu, tím je pravděpodobnější budoucí selhání ve většině sociálně důležitých oblastech. Dlouhodobé tresty s dobou trvání nad deset let tak mají většinou jediný smysl: izolovat nebezpečného a aktuálně neovlivnitelného pachatele od společnosti..²⁸

1.4.1 Typy věznic

Zařazení odsouzeného do určitého typu věznice je provedeno na základě rozhodnutí soudu a je součástí rozsudku, kterým se odsouzenému ukládá výkon nepodmíněného trestu odnětí svobody.

Výkon trestu odnětí svobody je realizován ve věznicích, které se člení, podle způsobu vnějšího střežení a zajištění bezpečnosti, do čtyř základních typů.²⁹

Soud zpravidla zařadí do věznice:

- *s dohledem* pachatele, kterému byl uložen trest za přečin spáchaný z nedbalosti a který nebyl ve výkonu trestu pro úmyslný trestný čin
- *s dozorem* pachatele, kterému byl uložen trest za přečin spáchaný z nedbalosti a který již byl ve výkonu trestu pro úmyslný trestný čin, nebo pachatele, kterému byl uložen trest za úmyslný trestný čin ve výměře nepřevyšující tři roky a který dosud nebyl ve výkonu trestu pro úmyslný trestný čin
- *s ostrahou* pachatele, kterému byl trest uložen za úmyslný trestný čin a nejsou zároveň splněny podmínky pro umístění do věznice s dozorem nebo se zvýšenou ostrahou, a pachatele, který byl odsouzen pro přečin spáchaný z nedbalosti

²⁸ VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 2004, s. 819 - 820

²⁹ Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů

a nebyl zařazen do výkonu trestu odnětí svobody do věznice s dohledem nebo s dozorem

- *se zvýšenou ostrahou pachatele, kterému byl uložen výjimečný trest (§ 54), kterému byl uložen trest odnětí svobody za trestný čin spáchaný ve prospěch organizované zločinecké skupiny (§ 108), kterému byl za zvlášť závažný zločin (§ 14 ods. 3) uložen trest odnětí svobody ve výměře nejméně osmi let, nebo který byl odsouzen za úmyslný trestný čin a v posledních pěti letech uprchl z vazby nebo z výkonu trestu*³⁰

Dle Zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, v platném znění jsou specifikovány odlišnosti výkonu trestu u některých skupin odsouzených:

- *výkon trestu u mladistvých*
- *výkon trestu u odsouzených žen*
- *výkon trestu odsouzených trvale pracovně nezařaditelných*
- *výkon trestu odsouzených s duševními poruchami a poruchami chování*
- *výkon doživotních trestů*
- *výkon trestu u odsouzených cizinců*³¹

V rámci jedné věznice mohou být zřízena oddělení různých typů, pokud tím nebude ohrožen účel výkonu trestu.

Vzhledem k rozsáhlým problémům s ubytováním velkého počtu vězňů v přeplněných věznicích, není již prostor k řešení odděleného ubytování více a méně narušených jedinců v rámci jednoho typu věznice. Podobně se to dotýká i ubytování a systematické práce s odsouzenými ve věku mladistvých. Velmi negativně působí hlavně na mladé osoby ve výkonu trestu odnětí svobody, ale i na ostatní vězně dosud nevězněné. Rutinní výkon trestu klade důraz na nadměrnou organizovanost života ve věznici, která nedává žádný prostor pro vlastní rozhodování a nesení odpovědnosti za jeho následky. Život na svobodě se pak pro opakovaně vězněné stává problémem a dochází k jejich opětovnému selhávání v běžném občanském životě. Kriminální recidiva tak přímo souvisí s adaptací na institucionální život.

³⁰ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, [§ 56 odst. 2 písm. a), b), c), d)], ve znění pozdějších předpisů

³¹ Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů

Zkušenosti ukázaly, že vězeňský režim a výchova nevedou ve věznicích vždy k očekávaným výsledkům hlavně vzhledem k tomu, že stanovené cíle nejsou vždy realistické. Musí se vycházet naopak z toho, že předpoklady pro úspěšně prováděný vězeňský režim závisí na vůli a energii samotných vězňů. Dalším důležitým, a často rozhodujícím činitelem, může být i kvalitní spolupráce mezi věznicí a vnějším světem, do kterého se propuštění vracejí. Důležité jsou i změny postojů a získání žádoucích schopností, byť jen omezených, které propuštěným z výkonu trestu umožní překlenout kritické období návratu do běžného života.

1.4.2 Výkon trestu odnětí svobody u odsouzených žen

V poslední době se v souvislosti s vězeňstvím a novými trendy v něm stále více hovoří o zásadách stanovených v Evropských vězeňských pravidlech, které se úzce dotýkají moderních forem výkonu vazby i výkonu trestu odnětí svobody. Jejich uplatňování je zvláště důležité u specifických kategorií vězňů: *mladistvých a mladých dospělých, starších a nemocných osob a zvláště u odsouzených žen*.

Výkon trestu odnětí svobody odsouzených žen rozpracovává vyhláška č. 345/1999 Sb., řád výkonu odnětí svobody a následně Vnitřní řád věznice.³² Vnitřní řád a obsah formy zacházení s odsouzenými ženami, zásadně přihlíží k psychickým a fyziologickým zvláštnostem žen, stejně tak i k zvláštním potřebám těhotných žen, žen krátce po porodu a kojících matek.

V ubytovnách odsouzených žen se vytváří podmínky pro praní osobního prádla. Věznice se dle svých finančních možností snaží zajistit na vybraná oddělení automatické pračky. Nákup pracích prostředků si zajišťují samy odsouzené ženy ze sociálního kapesného nebo svých finančních prostředků. Dále věznice poskytuje zapůjčení šicího stroje na provádění drobných oprav, avšak pouze osobních věcí. V neposlední řadě mají odsouzené ženy prostor i pro denní sprchování. Specializovaná oddělení jsou vybavena i vanou na koupání. Při úpravě zevnějšku se odsouzených umožňuje používání vlastních kadeřnických spotřebičů. Úprava vlasů se neomezuje, k tomuto účelu mohou mít u sebe vlastní potřebné kosmetické přípravky, ovšem s výjimkou tlakových nádob.

³² Vyhláška 345/1999 Sb., řád výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů

Podmínky výkonu trestu odnětí svobody žen a mužů se v některých bodech liší. Stejně jako dopad uvěznění muže nebo ženy na rodinu je rozdílný. Ještě v nedávné době byl muž brán jako živitel rodiny, žena se starala o domácnost a děti. V současné době se tyto role prolínají, žena je však stále jakýmsi pilířem rodiny. Je-li uvězněn muž, rodina strádá především po finanční stránce. Role ženy matky, která je umístěna do výkonu trestu odnětí svobody, je však prakticky nezastupitelná nejen z finančních důvodů, ale především ve vztahu k nezletilým dětem. Muž jim většinou není schopen zajistit potřebnou péči, v mnoha případech je také ve výkonu trestu. Děti jsou proto často umístovány do kojeneckých ústavů, dětských domovů či náhradní rodinné péče. Dochází k rozpadu rodinných vazeb. Často tyto děti zůstávají v domovech až do své plnoletosti, do primární rodiny se již nevrací.

V dnešní době zákon pamatuje i na případy, kdy je matka umístěna do vězení společně s dítětem, aby bylo zabráněno jeho citovému strádání a rozpadu vazeb na matku.³³

Vězeňská správa by měla úzce spolupracovat s veřejnými a nevládními organizacemi, které asistují při reintegraci propuštěných odsouzených zpět do společnosti. Programy zacházení podporující a rozvíjející soběstačnost jsou významné zejména v případě odsouzených žen. Vzhledem k celé řadě specifík týkajících se postavení žen obecně (tedy nejen v rámci vězeňského prostředí), je třeba veškeré resocializační aktivity a programy cíleně směřovat právě na ženy. Z českých ženských věznic je v mnoha ohledech nejdále ženská věznice ve Světlé nad Sázavou, jež je „v provozu“ od roku 2000. Tato věznice jako jediná v České republice zajišťuje od roku 2002 výkon trestu matek s dětmi do tří let. Výjimečně, v zájmu zachování sourozeneckých vazeb, může být pobyt povolen do dovršení věku 5 let dítěte. Od poloviny roku 2004 byla profilace věznice rozšířena o výkon vazby žen těhotných a žen s novorozenci. Právě otázka realizace mateřství a rodičovství ve vazbě a ve výkonu trestu vyvolávala v minulosti mnohé diskuze, které například poukazovali na dříve neřešený problém obviněných, ale neodsouzených žen, které jsou ovšem ve vazbě také odloučeny od svých dětí. Pokud nebyla zajištěna možnost ponechat dítě s matkou ve vazbě, bylo nutné již druhý den po porodu dítě od matky oddělit.³⁴

³³ Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, [§ 91], ve znění pozdějších předpisů

³⁴ VOCHOCOVÁ, L.: *Dítě jen pro čtyři vyvolené*

1.4.3 Specializované oddělení pro matky nezletilých dětí

Specializované oddělení pro matky s nezletilými dětmi ve Věznici Světlá nad Sázavou³⁵ bylo zřízeno v souladu s ustanovením § 67 Zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších právních předpisů. Jeho činnost byla zahájena 1. října 2002. Specializované oddělení slouží k umístění žen, které byly odsouzeny k trestu odnětí svobody a mají v péči dítě nebo děti zpravidla do tří let věku. Kapacita tohoto oddělení je 15 odsouzených matek a 20 dětí.

Samotná činnost oddělení je vedle dosažení účelu výkonu trestu odnětí svobody zaměřena ještě na další cíle. Mezi ty hlavní patří:

- *zabránění odloučení matky od dítěte umístěním v jiném zařízení*
- *posilování a rozvíjení kladné citové vazby mezi matkou a dítětem, vytváření pevného vztahu vedoucího k rodičovské zodpovědnosti,*
- *uspokojování veškerých potřeb dětí při respektování daného stavu a stupně vývoje dítěte, při možné optimalizaci prostředí, jímž je dítě obklopeno a které na dítě působí,*
- *rozvíjení pocitu samostatnosti a zodpovědnosti u odsouzených žen, stimulování těch postojů a dovedností, jež jim pomohou navrátit se do společnosti,*
- *vedení odsouzených ke komplexní péči o duševní a psychický rozvoj dítěte, k získávání nových teoretických a praktických vědomostí a zkušeností v péči o dítě, k vytvoření návyku každodenní péče o dítě.*

Pro přijetí na Specializované oddělení jsou stanovena relativně přísná kritéria výběru, mezi něž patří:

- *žena před výkonem trestu odnětí svobody nebyla omezena v rodičovské odpovědnosti,*
- *žena před nástupem do výkonu trestu o dítě řádně pečovala a po propuštění bude mít možnost se o dítě nadále starat,*
- *zdravotní a psychický stav umožňuje ženě o dítě pečovat,*
- *trest odsouzené matce skončí zpravidla do dovršení 3 let věku dítěte, nejvýše do 5 let jeho věku,*

³⁵ Příloha č.1: Věznice Světlá nad Sázavou., Příloha č.2: Specializované oddělení pro matky nezletilých dětí

- *délka trestu matky je zpravidla delší než 6 měsíců,*
- *kladné stanovisko dětského psychologa k umístění dítěte na SpO,*
- *prokazatelnost finančního zajištění nákladů, které vzniknou při uspokojování potřeb dítěte v oddělení,*
- *kladné stanovisko Orgánu sociálně právní ochrany dětí.³⁶*

V případě kladného výsledku vydává ředitelka věznice rozhodnutí na dobu určitou a zároveň vyrozumí o svém rozhodnutí příslušný orgán sociálně-právní ochrany dítěte, který provádí u odsouzené matky ve výkonu trestu pravidelné kontroly.

Program zacházení na specializovaném oddělení:

Program zacházení³⁷ je stanoven tak, aby byly zajištěny veškeré *biologické a psychosociální potřeby* dítěte. Důraz je kladen na posilování a rozvíjení kladné citové vazby mezi matkou a dítětem, vytvoření pevného vztahu vedoucího k rodičovské zodpovědnosti. Každodenní péče o dítě vede k rozvoji samostatnosti odsouzených žen a stimulování těch postojů a dovedností, jež jim pomohou navrátit se do společnosti. Důležité je taktéž aktivní trávení času s dítětem, a to formou vycházek, her či výtvarných, hudebních a sportovních činností.

Tříleté děti netrpí tím, že jsou u svých matek ve výkonu trestu. Prostředí v němž se pohybují si v tomto věku neuvědomují. Naopak matky jsou si dobře vědomy částečného omezení pohybu dětí, což většině není lhostejné, a proto se snaží každodenní činnostmi dětem tento handicap vynahradit. Možná je zavádějící srovnávat výchovu a osobnostní rozvoj dítěte umístěného do kojeneckého ústavu a dítěte, které je u matky ve vězení. Je však třeba brát v úvahu, že dítě z kojeneckého ústavu, se zpravidla nedostává ihned do péče náhradní rodiny, ale je umísťováno do dalších výchovných zařízení.

Stanovená hranice tří let věku dítěte určitě není ideální. Starší děti jsou však vnímavější, více si pamatují, důležité pro rozvoj jsou modely chování atd. Prostě předškolnímu věku je adekvátní kvalitativní posun v rozvoji osobnosti. Navíc předškolní výchova je v podmínkách současného českého vězeňství obtížně realizovatelná.

³⁶ Metodický list č. 6. VTOS matek nezletilých dětí ve věznici Světlá nad Sázavou. 2002, s. 2

³⁷ Příloha č.3: Program zacházení

Základem péče je *program výchovy a vzdělávání dětí*. Obsahuje konkrétní pedagogické postupy, které vždy vycházejí ze stávající situace. Práce s dětmi má charakter individuální a skupinový a je přizpůsoben věku dítěte. Činnosti odpovídají skutečnému věku a individuálnímu vývoji. Obsahem programu je uspokojování *biologických potřeb dítěte*, kterými jsou základní hygienické návyky, výživa a stravování. Dále *psychosociálních potřeb dítěte*, kterými jsou psychomotorický vývoj, vývoj jednání, myšlení, vnímání, vývoj řeči, rozumový a citový vývoj dítěte.³⁸

Cílem práce s dětmi by mělo být osvojování pohybových činností, rozvíjení hrubé a jemné motoriky, rozvoj řeči, slovní zásoby a porozumění. Prohlubování vztahu mezi matkou a dítětem, rozvoj sociálně-emočních projevů, zajištění základních biologických potřeb (výživa, hygiena), respektování individuálních zvláštností dětí a posilování v uvědomování si vlastní osobnosti.

Specialisté využívají metod stimulace zdravého vývoje dítěte, zajišťování dostatku zrakových, sluchových a hmatových podnětů. Prostřednictvím přiměřených her a dalších činností pohybových, hudebních a výtvarných, se rozvíjí sociální, řečové a senzomotorické schopnosti. Také zprostředkovávají dítěti velmi důležitý styk s okolím. V průběhu roku 2010 se například konaly návštěvy dětských divadelních představení. U příležitosti dětského dne návštěva ZOO v Jihlavě, návštěva skanzenu na Veselém kopci a zimní sporty v okolí věznice. Pravidelně se pořádají vycházky do města a do přírody. Zabezpečují se biosociální potřeby dítěte a zajišťuje se i pravidelný režim dne dětí (spánek, stravování, hygiena, prostor pro hru apod.). V zájmu zachování citových vazeb jsou ředitelkou věznice v době dovolených a školních prázdnin povolovány pobyty dětí v jejich rodinách. Dítě tak nemá ztrácet pocit zázemí a vazby na širší rodinu.

Zajištění lékařské péče:

Zdravotnická péče poskytovaná dítěti je zajišťována smluvním dětským lékařem. Zdravotní péči hradí příslušná zdravotní pojišťovna přímo lékaři nebo zdravotnickému zařízení. Náklady spojené se zdravotní péčí poskytovanou dítěti, které nejsou hrazeny příslušnou zdravotní pojišťovnou, neproplacené náklady na dopravu do zdravotnického zařízení a zpět nebo eskortu, kdy matka doprovází dítě, hradí odsouzená matka.

³⁸ Metodický list č. 6. VTOS matek nezletilých dětí ve věznici Světlá nad Sázavou. 2002, s. 4

Při příjmu do věznice předá matka zdravotní dokumentaci dítěte. Je provedena vstupní lékařská prohlídka dítěte, ze které je učiněn zápis a matka ho podepíše. Také písemně potvrdí souhlas s tím, že v případě její nemoci, bude-li umístěna na lůžkové části ošetrovny nebo z jiného závažného důvodu, kdy se nebude schopna sama o dítě starat, převezme péči o dítě pověřená osoba z řad vězeňského personálu. Tuto osobu určí odpovědný pracovník. Při vzájemném předávání je dítě vždy prohlédnuto dětským lékařem a je učiněn zápis, který matka podepíše. Tentýž postup se opakuje, navrací-li se dítě k matce. V případě hospitalizace mimo věznici je péče řešena prostřednictvím orgánu sociálně-právní ochrany dětí.³⁹

O matku, stejně jako o ostatní odsouzené ženy ve věznici, pečuje vězeňský lékař a další zdravotnický personál nebo externí specialisté (zubař, gynekolog, psychiatr), kteří docházejí k ordinaci do věznice.

Dětská zdravotní sestra také, na základě objednávky, zajišťuje nákup zdravotnických pomůcek pro dítě.

Personální zajištění oddělení:

Na personál specializovaného oddělení pro matky s nezletilými dětmi jsou kladeny velmi vysoké požadavky. Musí být zajištěna co nejlepší péče o dítě, při současném zachování všech zákonných norem pro výkon trestu odsouzených matek. Většinu činností souvisejících s oddělením zajišťují stálí zaměstnanci specializovaného oddělení, kterými jsou hlavně speciální pedagog, psycholog a sociální pracovník. Jejich hlavním úkolem je zajistit kontinuitu podle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, odbornou péči o dítě i matku a komunikaci se zainteresovanými organizacemi mimo věznici. Dalšími zaměstnanci jsou vychovatel, dětská sestra a smluvní pediatr.

Zaměstnanci oddělení úzce spolupracují s orgánem sociálně-právní ochrany dítěte, který informují o případných potřebách a změnách týkajících se jednotlivých žen a jejich dětí. Pracovníci místně příslušných úřadů také věznici podle potřeby navštěvují.

Na specializovaném oddělení pro matky s nezletilými dětmi je zajištěna 24 hodinová služba, kdy se vhodně kombinují pracovní směny výše uvedených pracovníků a samozřejmě také podléhá kontrole dozorcí služby.

³⁹ Metodický list č. 6. VTOS matek nezletilých dětí ve Věznici Světlá nad Sázavou. 2002, s. 3

1.4.4 Programy zacházení žen ve VTOS

Koncepce práce s odsouzenými prochází vývojem a zohledňuje specifické charakteristiky a odlišnosti odsouzených žen. Programy zacházení, dříve resocializační, jsou jednou z nejdůležitějších součástí výkonu trestu odnětí svobody. Už změna názvu tohoto institutu v novele zákona o výkonu trestu naznačuje, že resocializace ve výkonu trestu je záležitost velice obtížná, a v plné míře těžko dosažitelná. Základní podmínkou účinného zacházení s odsouzenými je kvalitní pečlivá příprava této činnosti.

Důležité místo v programech zacházení mají aktivity, kdy mohou odsouzené ženy uplatnit své přirozené schopnosti a dovednosti. Vedle toho jsou to speciální výchovné aktivity, zaměřené na osoby drogově či jinak závislé a na rozvoj psychosociálních dovedností. Smyslem působení na odsouzené ženy v rámci výstupních oddělení je jejich příprava na občanský život, tedy osvojení si sebeobslužných činností, doplnění nedostatečného vhledu do sociálně-právních skutečností a rozvoj širšího společenského rozhledu, a to vždy s ohledem na zájem nezletilých dětí v péči odsouzených.

Program zacházení se zpracovává na základě komplexní zprávy o odsouzené⁴⁰, s ohledem na délku trestu, charakteristiku osobnosti a příčiny trestné činnosti. Komplexní zpráva je shrnutím výsledků psychologického, pedagogického, případně lékařského posouzení a jiných dostupných materiálů k osobě odsouzené. Obsahuje konkrétně formulovaný cíl působení na odsouzenou, metody zacházení směřující k dosažení cíle a způsob a četnost hodnocení. Program zacházení se člení na pracovní aktivity, vzdělávací aktivity, speciální výchovné aktivity, zájmové aktivity a oblast utváření vnějších vztahů.

Jako příklad lze uvést: nácvik sebeobslužných činností, kurz vaření, kurz šití, zdravotní cvičení, kondiční cvičení, posilování, sportovní aktivity, aerobik, keramické, výtvarné a hudební kroužky, arteterapii, společenskou výchovu, sociálně-psychologický trénink, jazykové kroužky, kurz právního minima.

Odsouzené je nabídnut výběr aktivit programu zacházení, z nichž si může zvolit ten, který jí nejlépe vyhovuje. Pokud si nevybere, je jí určen program minimální.

⁴⁰ Příloha č.5: *Komplexní zpráva o odsouzené*

Program zacházení obsahuje časově rozvržený sled vhodných činností (aktivit odsouzené za odborného vedení vězeňských pracovníků), sledujících dosažení pozitivních změn v chování a osobnosti odsouzené. Pravidelnou součástí programu zacházení je určení způsobu zaměstnávání odsouzené, její účast na vzdělávání, speciálně výchovných aktivitách, zájmových aktivitách a v neposlední řadě také zaměření se na oblast utváření vnějších vztahů. Programy zacházení jsou pravidelně vyhodnocovány a aktualizovány v souladu s vývojem osobnosti odsouzené, změnami jejího chování a jednání. Jsou také základním podkladem pro návrh na přeřazení odsouzené do věznice jiného typu.⁴¹

Významným motivačním faktorem vedoucím odsouzené ženy k aktivní účasti na programech zacházení je vědomí, že účast na těchto programech je obecně hodnocena pozitivně, což je projev společensky konformního jednání, a může tak být kladným činitelem při rozhodování o podmíněném propuštění.

Začlenění odsouzených žen do výše uvedených aktivit si tedy klade za cíl vštípit odsouzeným ženám určitý způsob chování jako standardní. Otázkou zůstává nakolik budou odsouzené ženy schopny udržet si získané návyky i po propuštění z výkonu trestu, kdy se s největší pravděpodobností ocitnou v podstatně horší situaci a to jak z hlediska materiálního zabezpečení, tak personální podpory. Snaha o co nejrychlejší získání prostředků umožňujících si i po propuštění zachovat určitý materiální standard, může tak paradoxně vést například k páchaní další majetkové trestné činnosti.

Výchovné a vzdělávací působení:

Nezbytnou součástí výkonu trestu je výchovné působení na odsouzené směřující k všestrannému rozvoji jejich osobnosti a jejich resocializaci, tj. hlavně úspěšnému návratu do občanského života po ukončení trestu a pokud možno vyloučení nebo snížení možnosti recidivy trestné činnosti. V podmínkách věznice se toto dělí do několika oblastí. Významná je oblast zaměstnávání, kde se jedná jednak o účelné využití doby strávené ve věznici a v neposlední řadě i určité aktivity a konkrétních schopností jednotlivých žen. Důležité je i působení na ženy v rámci sociálně adaptační funkce, což by mělo přispět k vnitřní akceptaci společenských norem.

⁴¹ Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů

Žena má totiž na rozdíl od mužů ve společnosti kromě společenské a ekonomické aktivity i důležité úkoly plynoucí z její role matky.

Ve vzdělávacích programech je třeba klást důraz u žen bez základního vzdělání na jeho alespoň částečné doplnění. Jedná se většinou o odsouzené, které sice formálně jakési základní vzdělání mají, ale prakticky jim chybí nezbytné znalosti ze základní školy. Souběžně s tím je důležité i zavádění perspektivních učebních oborů s ohledem na vězeňskou populaci i situaci na trhu práce.

Ve výchovných programech má své místo péče ženy o dítě, zdravotní výchova, duševní hygiena, případně sociálně právní poradenství. Důležitou součástí zdravotní výchovy je protialkoholní a protidrogová výchova.

S realizací výše uvedených programů je úzce spojena činnost vychovatelů a specialistů oddělení výkonu trestu, případně pracovníků školského vzdělávacího střediska ve věznicích. Ze specialistů potom hlavně práce vychovatelů-terapeutů, kteří provádějí terapie s vybranými skupinami odsouzených žen, a lektorů-instruktorů, kteří organizují zájmovou činnost. To vše je doplňováno konkrétně zaměřenými akcemi speciálních pedagogů, psychologů a sociálních pracovníků.

1.4.5 Omezení odsouzených a jejich povinnosti

Veškerá omezení vyplývající z trestu odnětí svobody začínají u povinnosti podrobit se pravomocnému odsuzujícímu rozsudku, a následnému nástupu k výkonu trestu. Tím je omezena svoboda jako nejcennější statek každého člověka. Z toho vyplývá, že v našem trestním řádu je to, na rozdíl od některých jiných států, kde ještě existuje trest smrti, nejpřísnější možný trest.⁴²

Další omezení vězněných osob vyplývají ze samotného účelu nepodmíněného trestu odnětí svobody, shodujícího se s účelem trestu obecně. Separací odsouzených do samostatně spravovaných prostor je dosaženo ochrany veřejnosti před páčáním dalších trestných činů. Tím ovšem není stoprocentně zajištěno, že někteří nepokračují i za zdmi věznic, samozřejmě v omezené míře.

⁴² Zákon č.40/2009 Sb., *Trestní zákoník*, ve znění pozdějších předpisů

Prvotní povinností odsouzeného, která vyplývá ze zákona⁴³, je podrobit se některým jasně daným omezením práv a svobod, jejichž výkon by byl v rozporu s účelem výkonu trestu odnětí svobody, nebo která by nemohla být vzhledem k výkonu trestu uplatněna.

Z těchto důvodů jsou omezena:⁴⁴

- *práva a svobody na nedotknutelnost osoby a jejího soukromí*
- *svoboda pohybu a pobytu*
- *zachování listovního tajemství*
- *práva svobodné volby povolání*
- *právo sdružovat se ve spolcích, společnostech a jiných sdruženích*
- *právo podnikat a provozovat jinou hospodářskou činnost*
- *právo na stávku*
- *právo zakládat politické strany, sdružovat se v nich vykonávat volené a jiné veřejné funkce*
- *vydávat základní dispozice o nakládání se svým majetkem může pouze prostřednictvím svého advokáta, kterého pověří správou majetku*
- *právo svobodné volby lékaře a zdravotnického zařízení*

Povinnosti odsouzených

Dle Zákona o výkonu trestu odnětí svobody⁴⁵ je odsouzený povinen ve výkonu trestu odnětí svobody například dodržovat stanovený pořádek a kázeň, plnit pokyny a příkazy pracovníků Vězeňské služby, řádně plnit pracovní úkoly v případě zařazení do zaměstnání.

Další povinnosti jsou stanoveny v § 29 výše uvedeného zákona. Z nich vyplývá povinnost pracovat, pokud je odsouzený k práci zdravotně způsobilý, a byl zařazen do práce. Dále musí šetrně zacházet se svěřenými věcmi, dodržovat zásady slušného chování, zachovávat ustanovení Vnitřního řádu věznice atd.

Odsouzeným je *zakázáno* vyrábět, přechovávat a konzumovat alkoholické nápoje a jiné návykové látky, hrát hry o peníze, věci, služby, nebo jiné odměny.

⁴³ Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, [§ 28], ve znění pozdějších předpisů

⁴⁴ Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, [§ 27], ve znění pozdějších předpisů

⁴⁵ Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů

Nesmí nechat tetovat sebe nebo jinou osobu, je povinen podrobit se osobní prohlídce z důvodu zajištění vnitřního pořádku ve věznici, mít při sobě věc, kterou by mohl použít k narušení účelu výkonu trestu, musí strpět kontrolu všech osobních věcí.

Je *povinen* absolvovat vstupní, periodické, mimořádné, výstupní lékařské prohlídky, včetně diagnostických a laboratorních vyšetření a očkování. Pokud onemocní, stane se mu úraz, nebo je zraněn, je povinen neprodleně toto ohlásit přítomnému zaměstnanci Vězeňské služby⁴⁶. Je pamatováno i na zákaz předstírat poruchu zdraví, popřípadě ho úmyslně poškodit.

1.5 Shrnutí

V teoretické části bakalářské práce autorka čtenáři nastínila kriminalitu žen, důležitost prevence kriminality. Částečně seznámila případného čtenáře s jednotlivými druhy trestů, které umožňuje náš právní řád. Dále se zabývala problematikou výkonu trestu odnětí svobody žen.

Blíže se zaměřila na specializované oddělení pro matky s nezletilými dětmi v největší ženské věznici ve Světlé nad Sázavou. K pochopení tématu bylo nutné vysvětlit základní pojmy vězeňství a přiblížit práva a povinnosti odsouzených lidí k trestu odnětí svobody. V rámci individuálního přístupu k odsouzeným se ve věznici postupuje výhradně v souladu se zákony a nařízeními. Každý vězeň je povinen plnit stanovený program zacházení, čímž se snaží splnit účel trestu a vytvořit si podmínky pro návrat do společnosti. Vzhledem k zadání práce jsme se podrobněji zaměřili na výkon trestu odnětí svobody žen matek. Jejich postavení ve věznici nese určitá specifika s ohledem na přítomnost jejich malých dětí. Specifický je i přístup ze strany zaměstnanců a stanování odpovídajícího programu zacházení.

⁴⁶ Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, [§ 28], ve znění pozdějších předpisů

2 Praktická část

Pobyt ve vězení znamená nejen ztrátu svobody ve smyslu omezení volného pohybu, ale nese s sebou i další strádání v oblasti mnoha osobních potřeb. Vězení je sociálním prostředím, které se značně odlišuje od prostředí běžného života. Trest odnětí svobody mění prožívání, uvažování, i chování odsouzeného jedince. Přesto, anebo možná právě proto má výkon trestu odnětí svobody přispět k tomu, aby odsouzený jedinec změnil naučené antisociální vzorce svého chování a po propuštění vedl řádný život a dokázal se vyrovnat se životní situací po propuštění z výkonu trestu. K tomu, aby došlo k pozitivní změně v chování pachatele trestného činu a jeho způsobech vyrovnávání se s požadavky sociálního prostředí, mají mimo jiné přispět penitenciární intervence uplatňované během pobytu tohoto jedince ve věznici.

Tato bakalářská práce je zaměřena na specifika výkonu trestu odnětí svobody odsouzených žen matek. Informace o této problematice autorka práce získala z literatury, tisku, internetových stránek a ze své vlastní praxe při práci s odsouzenými ženami. V teoretické části byl podán podrobný výklad o výkonu trestu odnětí svobody jako takovém, o výkonu trestu žen a výkonu trestu matek nezletilých dětí. Čtenář byl také seznámen s právy a povinnostmi odsouzených a s programem zacházení, který je povinen ve výkonu trestu každý vězeň plnit.

Praktická část této práce se zaměří na analýzu podmínek výkonu trestu odnětí svobody matek nezletilých dětí, s ohledem na jejich zvláštní postavení ve vězeňské populaci. Jedním z úkolů je zjistit, zda se model specializovaného oddělení pro matky nezletilých dětí ve své stávající podobě osvědčil. Dále zda odsouzené matky považují svůj trest za přiměřený a míru recidivy těchto žen po propuštění z výkonu trestu. V závěru praktické části je pak vyhodnocení předpokladů, které vycházejí ze stanoveného cíle práce.

2.1 Cíl průzkumu

Cílem průzkumu v praktické části bakalářské práce je zjistit a popsat podmínky výkonu trestu odnětí svobody matek nezletilých dětí na Specializovaném oddělení ve věznici Světlá nad Sázavou, s ohledem na jejich zvláštní postavení ve vězeňské populaci.

Nástup na specializované oddělení pro matky s dětmi

Odsouzená je na specializované oddělení přijímána komisí. Členy komise jsou předseda - vedoucí oddělení výkonu trestu a vazby, psycholog, speciální pedagog, sociální pracovník, vychovatel, pracovník ekonomického a správního oddělení. Rozhodnutí o výkonu trestu na specializovaném oddělení se vydává na dobu určitou, zpravidla na půl roku.

Při nástupu s dítětem matka musí mít na svém účtu ve věznici složenou částku minimálně ve výši dvojnásobku životního minima dítěte do 6 let věku, zpravidla alespoň 4.000 Kč. Dále matka předloží zdravotní a očkovací průkaz dítěte, průkaz zdravotní pojišťovny svůj i dítěte, potvrzení o zdravotním stavu svém i dítěte ne starší tří dnů, bezinfekčnosti a rodný list dítěte. Po nástupu do věznice se odsouzené ženy ubytují přímo na specializovaném oddělení. O umístění na konkrétní ložnici rozhoduje vychovatel. Bezprostředně se seznámí se základními právy a povinnostmi podle zákona, řádu výkonu trestu a vnitřního řádu věznice, o čemž se vyhotoví záznam a odsouzené ho podepíše. Při přijetí se odsouzené podrobí preventivní vstupní lékařské prohlídce včetně nezbytných diagnostických a laboratorních vyšetření, hygienickým a protiepidemickým opatřením. Dítě je prohlédnuto pediatrem a matka podepíše zápis o provedené prohlídce.⁴⁷

Podmínky výkon trestu na specializovaném oddělení pro matky s dětmi

Organizace života, obsah a formy zacházení s odsouzenými ženami vždy přihlížejí k psychickým a fyzickým zvláštnostem matek s dětmi. Na specializovaném oddělení jsou umístěny odsouzené ženy – matky, zařazené pro VTOS do věznice s dohledem, dozorem, ostrahou a jejich děti, zpravidla ve věku 1 až 3 roky, výjimečně do 5 let. Práva a povinnosti matek na specializovaném oddělení jsou shodné jako u ostatních odsouzených na běžném oddělení věznice. Týkají se jich zákazy, jako například zákaz navazování styků s jinými osobami, vyrábět, přechovávat a konzumovat alkoholické nápoje, omamné látky, hrát hry o peníze atd. Výjimky (například povolení konzumovat stravu a pít během návštěvy) se týkají pouze dětí. Vnitřní řád pro odsouzené matky s dětmi jednoznačně určuje, že pokud matka nebude plnit povinnosti vyplývající z trvalé a soustavné péče o dítě anebo se dopustí natolik závažného přestupku, který by byl důvodem k uložení kázeňského trestu celodenního

⁴⁷ Metodický list č. 6. VTOS matek nezletilých dětí ve Věznici Světlá nad Sázavou. 2002., s. 5

umístění do uzavřeného oddělení nebo umístění do uzavřeného oddělení, může ředitelka věznice rozhodnout o zrušení výkonu trestu na specializovaném oddělení. V takovém případě je dítě svěřeno do péče orgánů sociálně-právní ochrany dětí.⁴⁸

Drobné změny proti „běžným“ odsouzeným jsou ve *vystrojování*. Odsouzené matce je poskytnut vězeňský oděv a navíc další civilní oděv pro volnočasové aktivity. Má možnost prát v prádelně, která je součástí oddělení. Sportovní oděv, včetně obuvi, odsouzené používají při hrách s dětmi a v rámci programu zacházení. Oděv pro děti je věcí matky, která má možnost nechat si ho zakoupit nebo poslat rodinou. Vždy se přihlíží k ročnímu období. Dětem je také někdy oděv darován jako výrobek z volnočasových aktivit ostatních odsouzených žen.

Vycházky s dětmi se konají každý den v určeném vycházkovém prostoru, dle časového rozvrhu dne a potřeb dítěte. Za bezpečnost dítěte během vycházky odpovídá matka. Na vycházce musí mít matka i dítě oděv a obuv přiměřené povětrnostním podmínkám. Nemocné odsouzené matky a děti konají vycházky se souhlasem ošetřujícího lékaře a v souladu s jeho doporučením. Pro děti byly na hřišti vybudovány houpačky, průlezký a velké pískoviště. V letním období je možné děti koupat v nafukovacích bazénech.

Nákup běžných denních potřeb se provádí každý týden v pátek dopoledne. Ve vězeňské kantýně si mohou odsouzené zakoupit zaručený sortiment. Nákupy se provádějí formou bezhotovostní platby z prostředků, se kterými mohou volně disponovat. Odsouzené u sebe nesmějí mít žádné peníze v hotovosti.

Materiální vybavení oddělení⁴⁹

Prostředí oddělení splňuje náročné požadavky na zajištění péče o děti. Je upraveno podle věku, vychází z potřeb a požadavků dítěte a je dostatečně podnětné a motivující. Matka má dítě u sebe na samostatné ložnici, ve které je postýlka pro dítě, přebalovací pult, skříň na dětské prádlo a kosmetiku, ohrádka a umyvadlo. Dále si matka zajišťuje veškeré potřeby pro dítě, jako jsou ošacení, hygienické potřeby, částečně stravu, kočárek, hračky a potřeby pro vzdělávání a výchovu dítěte z vlastních prostředků.

⁴⁸ Nařízení ředitelky věznice č. 1. Vnitřní řád Věznice Světlá nad Sázavou. 2010.

⁴⁹ Příloha č.5: Fotodokumentace

V koupelně jsou nainstalovány vedle sprch i vana, dvě dětské vaničky, přebalovací pult a sušáky na ručníky. Nechybí ani odpadkové koše na papírové pleny. Součástí vybavení je také prádelna, která je zařízena pračkou, sušičkou, dětskou ohrádkou, žehlícím prknem s žehličkou, košem na prádlo, odkládacím stolem, předpíracím stolem s dřezem a výlevkou a sušáky na prádlo.

Společná herna je vybavena kobercem, bednou na hračky, stolkem s televizorem, dětskými stolky a židličkami, židlemi pro matky, policemi na knížky a hračky. V každé herně jsou plastové průlezky ve tvaru domečku se skluzavkou. Pobyť v herně se řídí opatřeními zajišťujícími bezpečnost dětí.

V *kuchyni* jsou dvě stavebně oddělené kuchyňské linky. První je určena pro přípravu mléčné stravy, druhá pro přípravu dětské stravy. Jsou kompletně vybaveny nádobím a všemi potřebnými elektrickými spotřebiči. Dále je v kuchyni skříň na potraviny, jídelní kout, lednice na maso, zeleninu a lednice na tuky a mléčné výrobky.

Odsouzeným ženám jsou k dispozici běžné čisticí a dezinfekční prostředky k údržbě místností, kde jsou ubytovány i celého oddělení.

Stravování

Matky se dle rozpisu střídavě účastní přípravy stravy pro děti ve vězeňské kuchyni. Jídelní lístek připravuje dietní sestra. Při jeho navrhování se matka zavazuje vycházet z možností věznice a stravní normy a současně se zavazuje akceptovat připomínky speciálního pracovníka věznice k návrhu jídelního lístku, který může upravovat. Odsouzeným a dětem je strava donášena na specializované oddělení, kde se po jídle postarají o umytí nádobí. Strava pro odsouzené se skládá ze snídaně, oběda a večeře. Dítě má kromě snídaně, oběda a večeře také dvě svačiny. Dle možností věznice se při stravování přihlíží i k požadavkům kulturních a náboženských tradic odsouzených.

Nákup potravin probíhá prostřednictvím vedoucího kuchyně, který je objednává podle zpracovaného jídelníčku. Matky se zavazují uhradit náklady na pořízení potravin a surovin, nutných k přípravě jídla pro děti. Doplňkovou stravu pro dítě si matky objednávají prostřednictvím vychovatele u vedoucího vězeňské kantýny.

Program zacházení

Jako pro všechny odsouzené ženy tak i pro matky na specializovaném oddělení je zpracováván program zacházení. Vychází ze znění §36 vyhlášky č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody.

Péče o osobu nezletilého dítěte mladšího tří let, zahrnující zejména péči o jeho zdraví, tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj, včetně přípravy stravy, zajištění hygieny, praní, žehlení a úklidu. Je hlavní a celodenní činností odsouzené ženy. Důležité je také aktivní trávení času s dítětem a to formou vycházek do přírody, her nebo výtvarnými, hudebními a sportovními aktivitami a činnostmi.

Program zacházení žen na specializovaném oddělení má svá specifika. *Pracovně* vykonávají úklidovou a další obdobnou činnost, potřebnou k zajištění každodenního provozu oddělení.

Vzdělávací aktivity jsou organizované nebo realizované prostřednictvím Školského vzdělávacího střediska Věznice Světlá nad Sázavou. Odsouzené ženy se tak mohou účastnit například odborných nebo rekvalifikačních kurzů a seminářů odborného charakteru z oblasti pediatrie, komplexní péče o dítě a zdravého životního stylu. Po úspěšném ukončení kurzů mohou obdržet doklad nebo osvědčení o jejich absolvování, které mohou využít po propuštění při hledání zaměstnání.

Speciálně výchovné aktivity zahrnují terapie, podle potřeby skupinovou nebo individuální, zaměřené na mezilidské vztahy, vytváření společensky přijatelného chování, vnímání potřeb druhých a s tím související snahu o rozvoj empatie. Dále zahrnují posilování morálně volní složky osobnosti, sebeovládání a sociálně-právní poradenství, které je zajišťováno ve spolupráci s orgánem sociálně-právní ochrany dětí.

Odsouzené ženy na specializovaném oddělení mají specifickou skladbu *volnočasových aktivit*, která vychází z celodenní péče o dítě. Patří mezi ně například kroužek vaření, šití, údržby prádla, ale i relaxace, jóga a cvičení žen s dětmi. Dále kroužky aranžování, hudební, výtvarný a literární.

Samozřejmě, že nechybí ani *oblast utváření vnějších vztahů*. Základem je rodinná terapie, zaměřená na vytváření a pěstování pozitivních vztahů v rodině. Jako motivační faktor k řádnému plnění všech povinností lze v této oblasti programu zacházení využít i povolení návštěvy bez zrakové a sluchové kontroly zaměstnanců Vězeňské služby nebo opuštění věznice v souvislosti s návštěvou.⁵⁰

⁵⁰ Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, [§ 19, odst.5 a 6], ve znění pozdějších předpisů

2.2 Formulace předpokladů

Na základě zvoleného cíle bakalářské práce byly stanoveny dva předpoklady, vztahující se k danému tématu výkonu trestu matek nezletilých dětí.

Předpoklady:

- 1. Předpokládáme, že 80% odsouzených matek nezletilých dětí, vykonávajících svůj trest v letech 2009 – 2010, pokládá svůj trest za přiměřený.*
- 2. Předpokládáme, že minimálně 90% odsouzených matek, se nedopouští recidivy po propuštění z VTOS od roku 2005 do roku 2010.*

2.3 Metody a techniky průzkumu

K dosažení cíle bakalářské práce bylo provedeno šetření metodou analýzy spisové dokumentace, řízeného rozhovoru a vlastním pozorováním při působení na specializovaném oddělení.

Průzkum byl realizován na Specializovaném oddělení pro matky s nezletilými dětmi ve věznici Světlá nad Sázavou. Kapacita tohoto oddělení je 15 matek a 20 dětí. Osloveny byly všechny odsouzené matky zařazené na specializovaném oddělení v době od listopadu 2010 do února 2011. Celkem 10 respondentek. Byla prostudována spisová dokumentace žen vykonávajících svůj trest na tomto oddělení v letech 2009 – 2010.

Vzhledem k malému počtu respondentek bylo možno uplatnit metodu řízeného rozhovoru. Řízený rozhovor je veden podle předem stanovené osnovy a je zaměřen k určitému cíli. Slouží k posouzení subjektivních názorů na zkoumaný problém v rámci zkoumaného vzorku. Vzhledem k účelu rozhovoru jsou stanovena témata, připravena struktura a formulovány otázky. Odpovědi tázaných jsou vyhodnocovány podle předem stanovených kritérií. Řízený rozhovor dává prostor pro odpovědi, které výzkumník nemůže předpokládat a otevírá prostor pro motivaci respondentů.

Na specializovaném oddělení ve výkonu trestu odnětí svobody může s odsouzenou ženou pobývat dítě od jednoho do tří let věku. V odůvodněných případech do pěti let věku dítěte.

Délka trestu matky by neměla přesáhnout tři roky odnětí svobody. Odsouzená žena si podává žádost o umístění na toto oddělení ještě před nástupem do výkonu trestu. O přijetí na toto oddělení rozhoduje ředitelka věznice. Ta je bezpochyby schopna daleko lépe posoudit zda dotyčná odsouzená se pro pobyt na oddělení pro matky s dětmi hodí, než ze zprostředkovaných informací soud, který nemá konkrétní znalost prostředí.

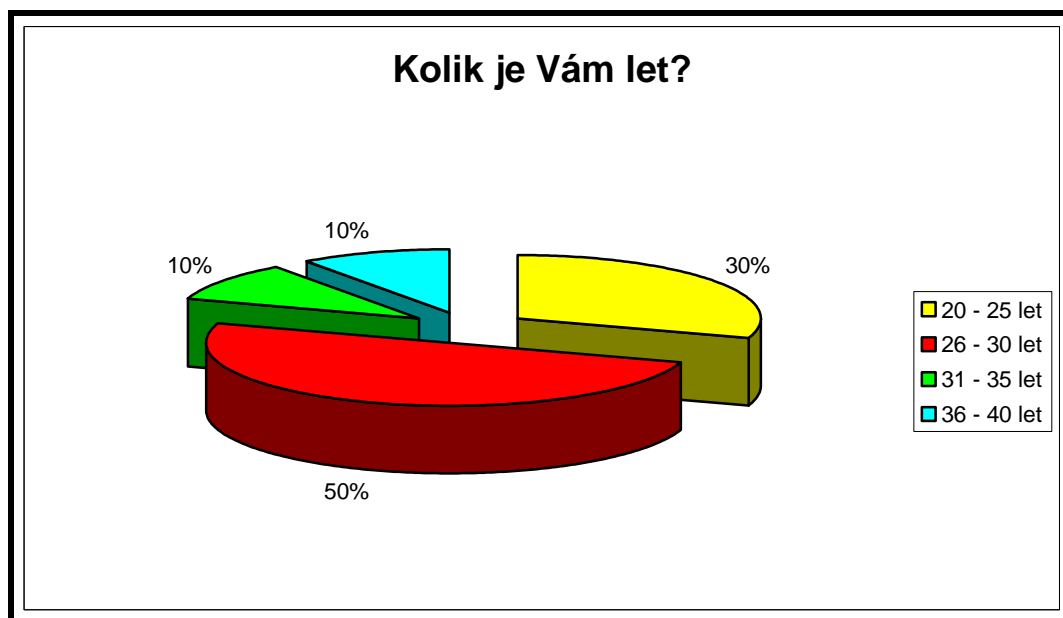
Průzkum byl založen na dobrovolnosti, anonymitě a souhlasu odsouzených žen.

2.4 Vzorek respondentů a jeho popis

Pro průzkum byly vybrány odsouzené ženy umístěné na Specializovaném oddělení pro matky s nezletilými dětmi ve věznici Světlá nad Sázavou. Všechny odsouzené vykonávající trest na tomto oddělení, v době od listopadu 2010 do února 2011, byly zařazeny do typu věznice s dozorem. Rozhovor byl veden s 10 respondentkami. Skutečností je, že se jednalo o pachatelky majetkových trestných činů, podvodů, krádeží, loupeží a trestného činu maření výkonu úředního rozhodnutí. Pro dokreslení charakteru vzorku jsou důležitá základní anamnestická data těchto žen.

Tabulka č.1: Věk respondentek

Respondentky - věk	Počet	Počet v %
20 - 25	3	30
26 - 30	5	50
31 - 35	1	10
36 - 40	1	10
Celkem	10	100

Graf č.1: Věk respondentek

Řízeného rozhovoru se zúčastnilo všech 10 respondentek ze specializovaného oddělení. Z toho bylo 30% žen (3) ve věku 20 - 25 let, 50% žen (5) ve věkové kategorii

26 - 30 let, 10% (1) ve věkové kategorii 31 - 35 let, 10% (1) ve věkové kategorii 36 - 40 let. Nejpočetnější skupina byly odsouzené matky ve věku 26 - 30 let.

Porovnání

Ze studia spisové dokumentace vyplývá, že dříve nastupovaly do výkonu trestu odnětí svobody na toto oddělení ženy starší než je tomu dnes. Typickou odsouzenou ženou byla matka, dvou nebo více dětí, ve věku 30 - 35 let. Nyní jsou to převážně ženy ve věku 22 - 28 let. Měnící se věkové složení odsouzených žen matek s sebou přináší i zvýšené nároky na vězeňský personál. Převážně na vychovatele tohoto oddělení. Mladé odsouzené maminky se neumí řádně postarat o své dítě.

Dále je to narůstající délka uloženého trestu. Ještě přibližně před pěti lety měly odsouzené ženy matky vykonat kratší nepodmíněný trest. Většinou v trvání do 6 měsíců odnětí svobody. Když odcházely z výkonu trestu, byly děti většinou staré kolem 2 - 2,5 roku. Pokud měla odsouzená více dětí, starší zůstaly ve většině případů doma v péči nejčastěji prarodičů. Nejmladší dítě měla žena u sebe ve výkonu trestu.

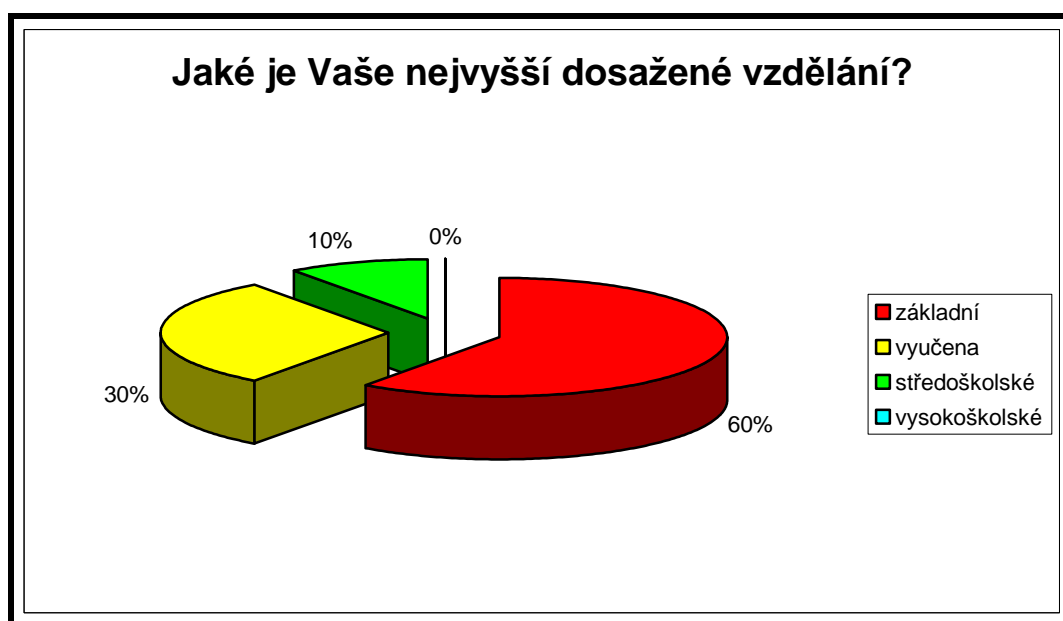
V současné době převažují delší tresty, průměrně 2,5 roku. Příčiny spatřujeme v tom, že téměř 80% odsouzených žen má opakovanou zkušenost s projednáváním před trestním soudem. Byly jim opakovaně uloženy alternativní tresty, a to i 7 - 8x. V současné době vykonává na tomto oddělení trest odnětí svobody matka, které bylo před odsouzením k výkonu trestu uloženo jedenáct alternativních trestů, které bohužel nesplnily svůj účel.

Tyto ženy s kriminální kariérou začaly již v adolescenci. Po opakovaných zmařených alternativních sankcích soud rozhodl o uložení nepodmíněného trestu, přičemž ve výši trestu zohlednil i předešlé alternativní tresty, které se mýjely účinkem a nevedly k nápravě. To je důvod, proč je trest delší než dříve, a to i v důsledku přeměny alternativní sankce na trest odnětí svobody. Odsouzené se převážně dopouštějí majetkové trestné činnosti, některé i trestné činnosti násilného charakteru (nejčastěji trestný čin loupeže) a trestné činnosti za drogové delikty.⁵¹

⁵¹ SLUKOVÁ, K. *Specifické penitenciární problémy vězněných žen*. 2010, s. 158

Tabulka č.2: Přehled dosaženého vzdělání

Přehled dosaženého vzdělání	Počet	Počet v %
Základní	6	60
Vyučena	3	30
Středoškolské s maturitou	1	10
vysokoškolské	0	0
Celkem	10	100

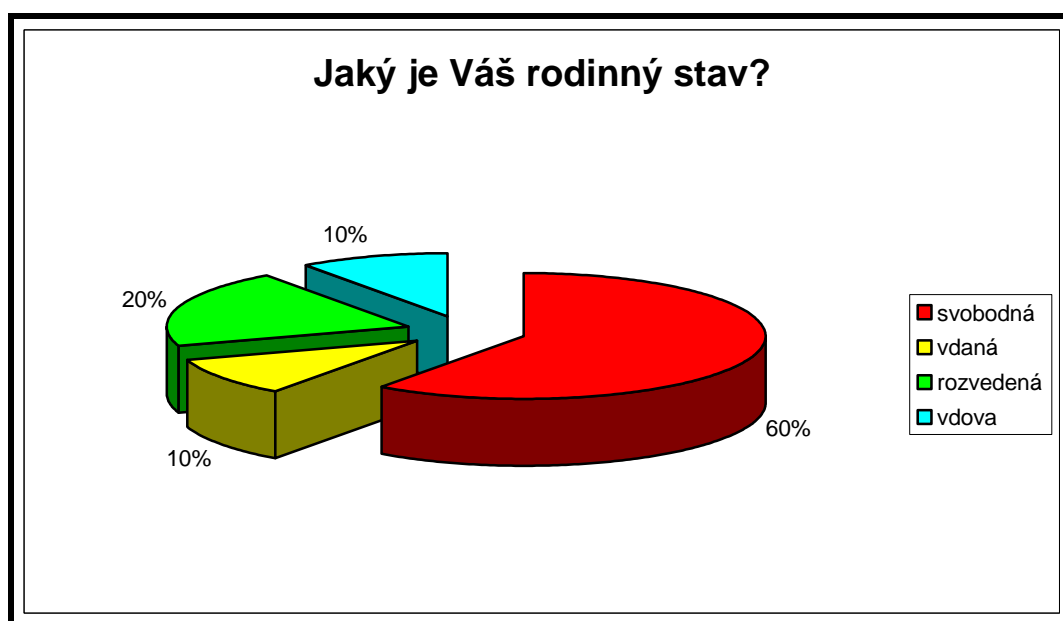
Graf č.2: Přehled dosaženého vzdělání

Na specializovaném oddělení pro matky s dětmi je umístěno 60% (6) žen se základním vzděláním, 30% (3) žen absolvovalo učební obor, 10% (1) středoškolské vzdělání zakončené maturitní zkouškou a 0% je s vysokoškolským vzděláním. Lze předpokládat, že nižší úroveň dosažené vzdělání bude po propuštění na svobodu problémem při hledání práce. Tyto ženy spadají do skupiny lidí s průměrnou úrovní vzdělanosti.

Většina těchto žen neuvažuje o zvyšování kvalifikace po propuštění z výkonu trestu. Pouze jedna odsouzená před nástupem do výkonu trestu pracovala. Ostatní pobíraly rodičovský příspěvek nebo dávky státní sociální podpory. Autorka práce se domnívá, že značné procento žen se k tomuto způsobu života po ukončení výkonu trestu vrátí.

Tabulka č.3: Rodinný stav respondentek

Rodinný stav respondentek	Počet	Počet v %
svobodná	6	60
vdaná	1	10
rozvedená	2	20
vdova	1	10
Celkem	10	100

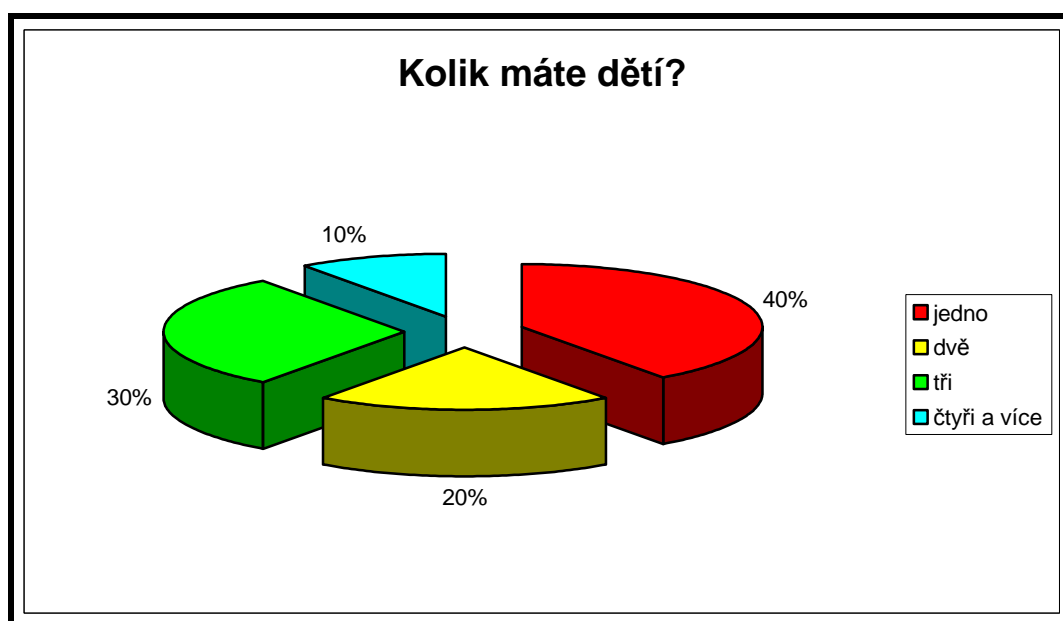
Graf č.3: Rodinný stav respondentek

Většina matek 60% (6) žije v partnerském vztahu, ale partneři nejsou oddáni. Není výjimkou, že při větším počtu dětí má každé dítě svého vlastního otce. Je to trend dnešní doby. Pouhých 10% (1) respondentek je vdaných a žije v tradiční rodině. 20% (2) matek je rozvedených a jedna odsouzená je vdova. Což je zbývajících 10%.

Při návratu odsouzené do života na svobodě hraje důležitou roli i kvalita rodinného prostředí. Je to jeden z prvků úspěšná reintegrace. Většina matek udržuje s rodinnou kontakt formou korespondence a při pravidelných měsíčních návštěvách. Některé rodiny (většinou prarodiče) si berou děti, v pravidelných intervalech, na víkendy domů.

Tabulka č.4: Počet dětí

Počet dětí respondentek	Počet	Počet v %
jedno dítě	6	60
dvě děti	1	10
tři děti	2	20
čtyři a více dětí	1	10
Celkem	10	100

Graf č.4: Počet dětí

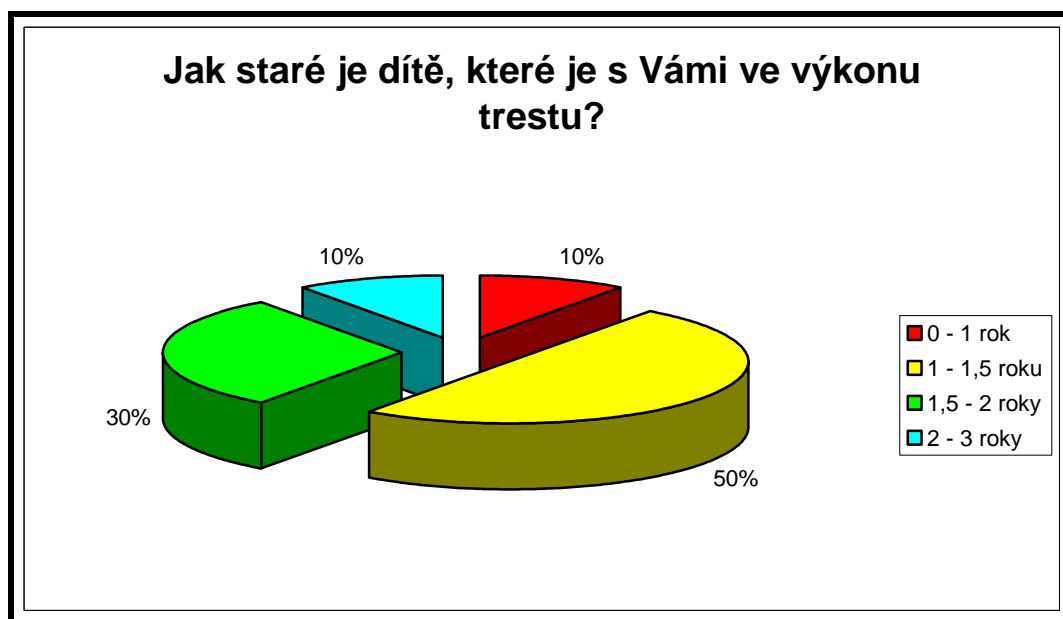
V námi zkoumaném vzorku má 40% žen jedno dítě, 20% žen děti dvě a 30% odsouzených má tři děti. Velké procento těchto dětí je v ústavní péči, vzhledem k tomu, že matka se nebyla schopna o ně starat. Pouze 10% respondentek má víc jak čtyři děti. Nutno podotknout, že tato žena má ve své péči pouze jednoho syna. Ostatní děti byly svěřeny do péče prarodičů a bývalého partnera. Všichni sourozenci spolu nebudou, s největší pravděpodobností, už nikdy žít jako rodina.

Jedním z úkolů zaměstnanců vězeňské služby je podporovat kontakty s vnějším světem tedy s rodinou, partnery a příbuznými. Pokud tyto vztahy nejsou na dobré úrovni, jsou ženy ve výkonu trestu vystavovány velkému tlaku na svou psychiku a mnohem hůře potom snášejí podmínky života ve vězení. Hlavně první dny a měsíce jsou pro odsouzené ženy problematické.

V tomto období se seznamují s novým prostředím a k tomu často přibývají problémy s partnerem, rodinou, přáteli. Důvodem bývá samotná trestná činnost a odsouzení. Hlavním úkolem personálu je podporovat vhodným způsobem již existující vztahy. V případech, kdy od počátku po nástupu trestu existují problémy mezi ženou a její rodinou, záleží právě na pracovnících věznice, aby se pokusili o pomoc při navázání kontaktu a urovnání vztahů s rodinou.

Tabulka č.5: Věk dětí pobývajících na SpO

Věk dětí na SpO	Počet	Počet v %
0 – 1 rok	1	10
1 – 1,5 roků	5	50
1,5 – 2 roky	3	30
2 – 3 roky	1	10
Celkem	10	100

Graf č.5: Věk dětí pobývajících na SpO

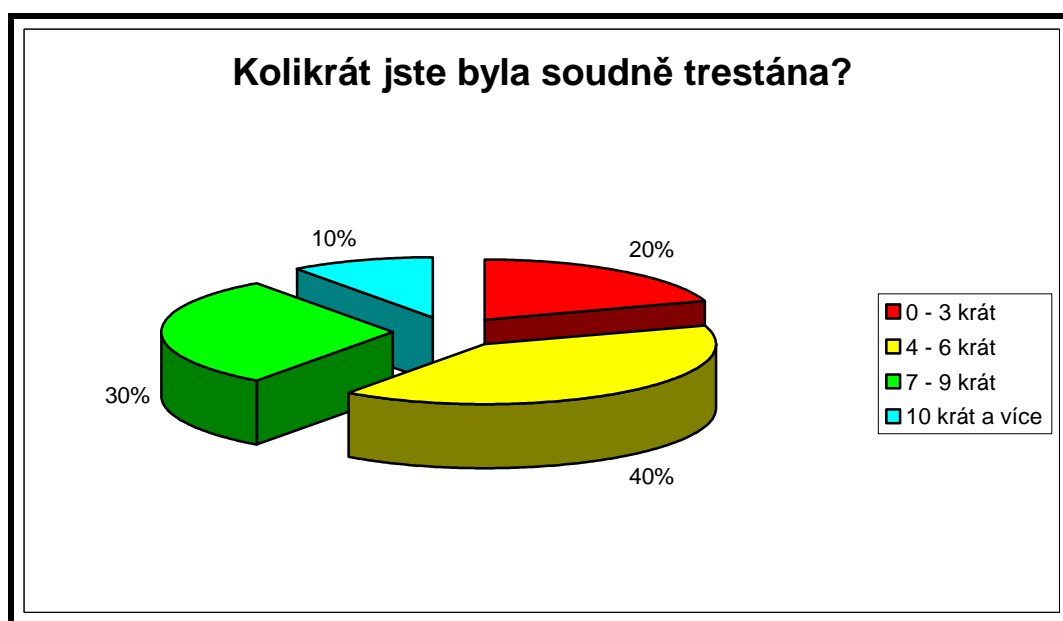
Graf č.5 má pouze informativní charakter. Největší počet dětí pobývajících na SpO s matkou je ve věku 1 – 1,5 roku, tj. 50%. Většina matek má při přijetí na oddělení problémy s péčí o dítě. Je třeba neustálý dohled a dozor personálu, důslednost a někdy i nepopulární opatření. V civilním životě se matka o dítě většinou nestarala.

2.5 Prezentace a interpretace dat

Tato kapitola obsahuje tabulky a grafy týkající se alternativních sankcí odsouzených žen matek před jejich nástupem do výkonu trestu odnětí svobody. Dále pak pozitivní a negativní aspekty týkající se průběhu a podmínek výkonu trestu na Specializovaném oddělení pro matky s nezletilými dětmi. Okrajově pak využití aktivit programu zacházení ve výkonu trestu.

Tabulka č.6: Alternativní tresty

Počet trestů před VTOS	Počet	Počet v %
1 – 3 krát	2	20
4 – 6 krát	4	40
7 – 9 krát	3	30
10 krát a více	1	10
Celkem	10	100

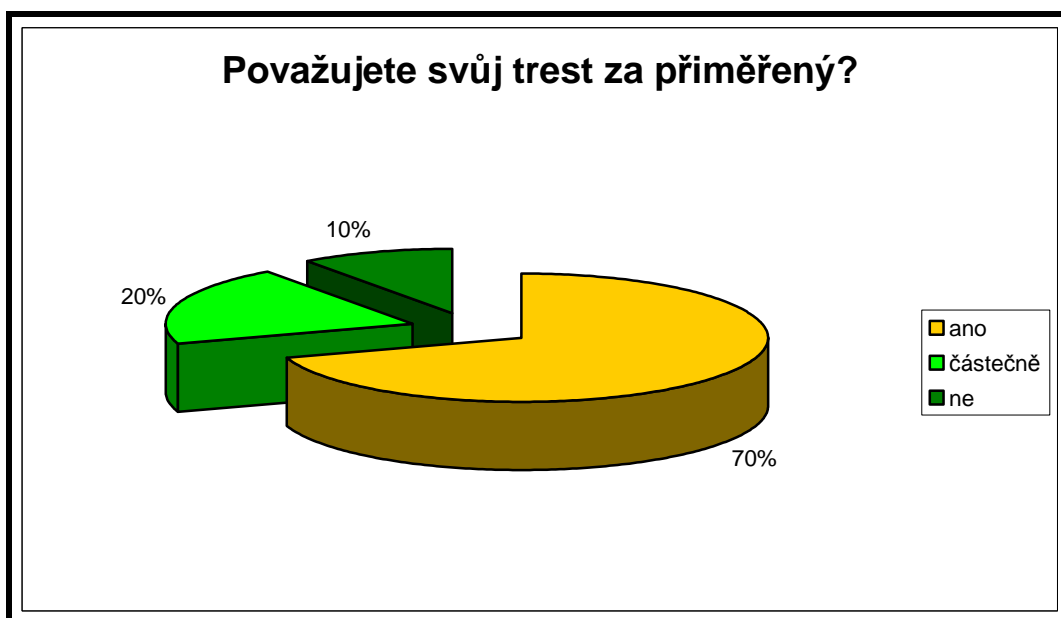
Graf č.6: Alternativní tresty

Na vysoký počet alternativních sankcí u matek s dětmi můžeme nahlížet ze dvou rovin. Pozitivní je skutečnost, že soudy se snaží alternativními tresty dát ženě matce možnost odčinit své trestné jednání na svobodě bez toho, že by musela opustit rodinu, zaměstnání, sociální prostředí a zejména děti.

Na druhé straně se ukazuje, že tato vstřícnost není vždy pochopena. Schopnost pozdější odsouzené korigovat své chování je omezená. Proto se nevyvaruje dalšího selhání a spoléhá na opětovnou „laskavost“ soudu, který mnohdy obměkčuje právě poukazy na své mateřství. Základní problém vidíme v tom, že soudy v těchto řízeních nedostatečně zkoumají tyto schopnosti a předpoklady odsouzených k tomu, aby alternativní sankce postačil jejich nápravě. Nezkoumají, které předpoklady v jejich osobnostech jsou plně přítomné, které jsou změněné a které téměř nebo zcela vyhaslé. To vede k tomu, že alternativní sankce se mívá účinkem. Současná vysoká přeplněnost věznic a přibližně 7.500 pravomocně odsouzených, čekajících na nástup výkonu trestu jsou z velké části výsledkem popsanych skutečností.⁵²

Tabulka č.7: Přiměřenost trestu

Přiměřený trest	Počet	Počet v %
ano	7	70
částečně	2	20
ne	1	10
Celkem	10	100

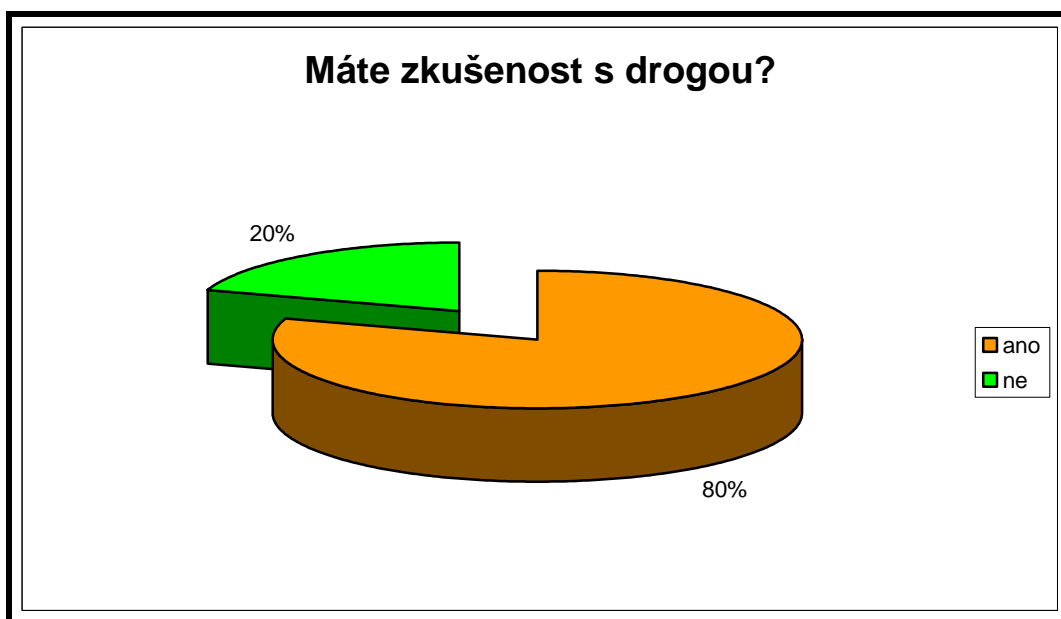
Graf č.7: Přiměřenost trestu

⁵² SLUKOVÁ, K. *Specifické penitenciární problémy vězněných žen*. 2010, s. 163

Při posuzování uloženého trestu považuje 70% (7) respondentek svůj trest za přiměřený a spravedlivý. Dalších 20% (2) odsouzených považuje svůj trest za přiměřený částečně a 10% (1) matek považuje svůj trest za zcela nepřiměřený. Tato žena nemá objektivní náhled na svou trestnou činnost. Domnívá se, že je ve výkonu trestu neprávem. Neponaučila se ani z několika předchozích alternativních sankcí, které jí byly soudem uloženy. Jedním z důvodů je snížený intelekt.

Tabulka č.8: Zkušenosti s drogou

Přiměřený trest	Počet	Počet v %
ano	8	80
ne	2	20
Celkem	10	100

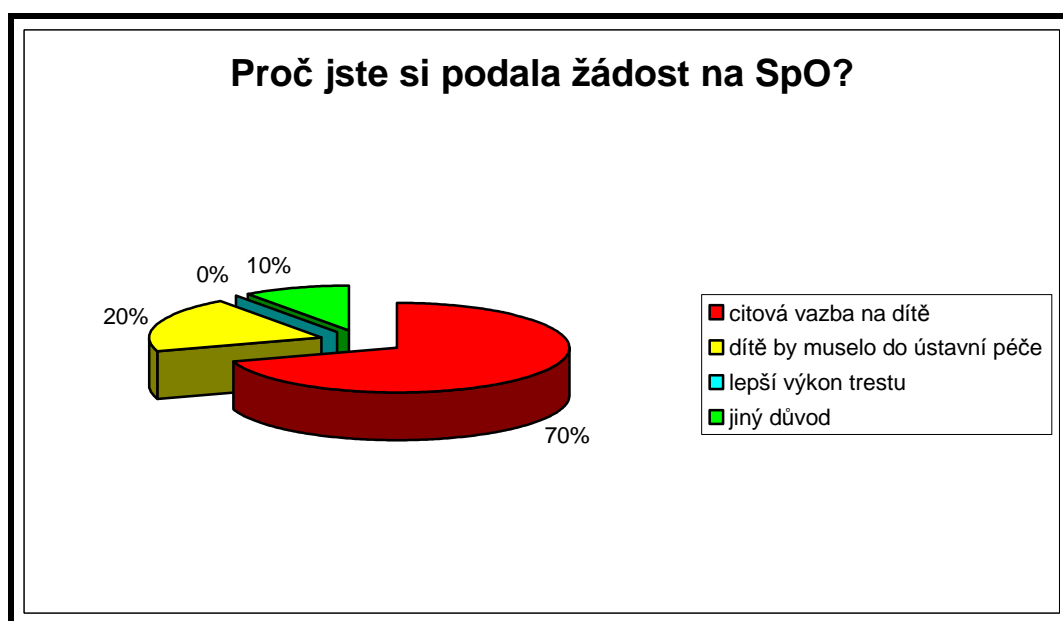

Graf č.8: Zkušenost s drogou

Zkušenost s drogou má 80% (8) respondentek a bez zkušenosti je 20% (2) respondentek. U žádné z těchto žen se po dobu výkonu trestu neprojevuje abstinenční syndrom. Většina respondentek přiznává, že drogu zkusily pod vlivem party nebo partnera, který drogy zneužíval. Pouze jedna z matek užívala pervitin do pátého měsíce těhotenství. Jako důvod uvádí osobní problémy a nejistou budoucnost. Dcera nyní vykazuje nemalé zdravotní problémy a zaostává ve vývoji.

Tabulka č.9: Důvody podání žádosti na SpO

Důvody podání žádosti	Počet	Počet v %
citová vazba na dítě	7	70
dítě by muselo do ústavu	2	20
lepší výkon trestu	0	0
jiný důvod	1	10
Celkem	10	100

Graf č.9: Důvody podání žádosti

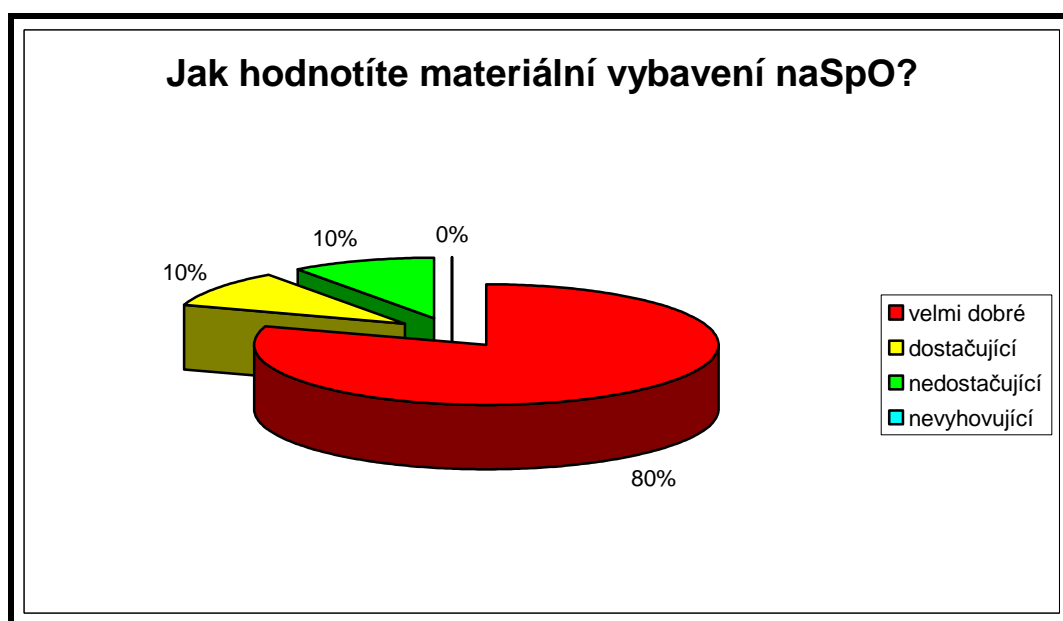
Jako důvod pro podání žádosti uvedlo 70% (7) respondentek silnou citovou fixaci na dítě, 20% (2) respondentek obavu o to, že dítě bude umístěno mimo rodinu do ústavní péče a 10% (1) respondentek jiný důvod. Žádná z nich neuvedla, že důvodem podání žádosti byla její představa lepšího a jednoduššího výkonu trestu.

Většina odsouzených žen matek uvádí, že informace o možnosti vykonat trest odnětí svobody společně s dítětem získaly během soudního řízení, popřípadě od advokáta nebo sociální pracovnice.

Další informace lze získat z hromadných sdělovacích prostředků, z internetu nebo od známých. Zdroje informací jsou různorodé, pokrývají různé možnosti a zdají se být dostatečné.

Tabulka č.10: Materiální vybavení SpO

Materiální vybavení SpO	Počet	Počet v %
velmi dobré	8	80
dostačující	1	10
nedostačující	1	10
nevyhovující	0	0
Celkem	10	100

Graf č.10: Materiální vybavení

Materiální vybavení na specializovaném oddělení hodnotí 80% (8) respondentek jako velmi dobré, 10% (1) respondentek jako dostačující a 10% (1) respondentek jako nedostačující. Ani jedna s dotazovaných nevyjádřila svůj názor, že by materiální vybavení na oddělení bylo zcela nevyhovující.

Většina matek je s materiálním vybavením velice spokojena a přiznává, že je nad jejich očekávání. Velká část z nich, by takovéto nadstandardní vybavení dětem doma nemohla dopřát.

Tabulka č.11: Zajištění péče

Zajištění péče	Počet	Počet v %
velmi dobré	7	70
dostačující	3	30
nedostačující	0	0
nevyhovující	0	0
Celkem	10	100

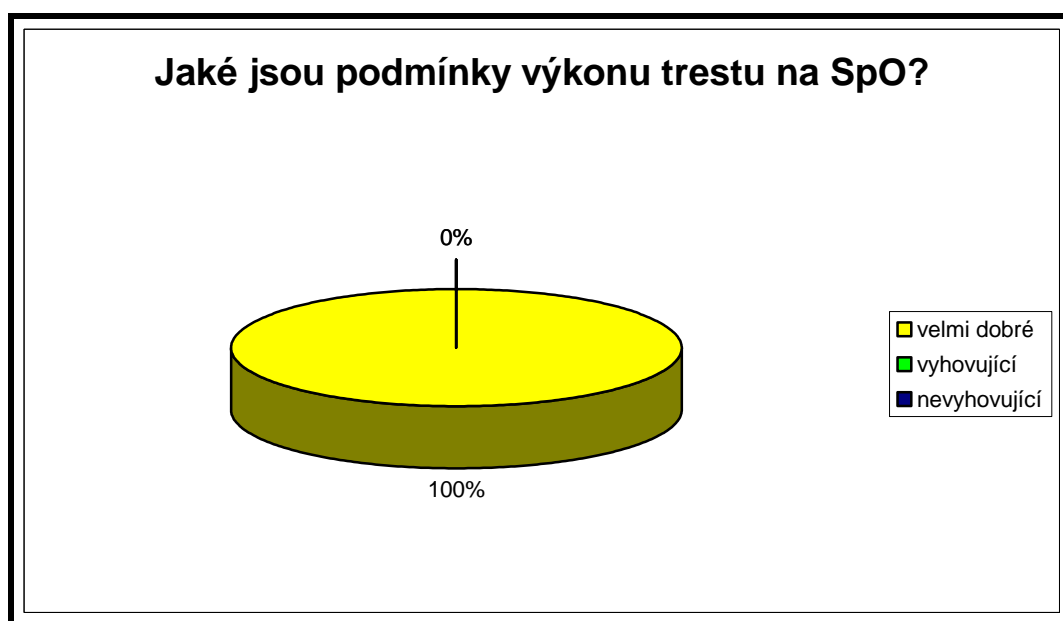
Graf č.11: Zajištění péče

Zajištění péče ze strany zaměstnanců hodnotí 70% (7) respondentek jako velmi dobré. Dalších 30% (3) respondentek jako dostačující. Za nedostačující nebo nevyhovující nepovažuje péči zaměstnanců žádná s dotazovaných žen.

Je pravdou, že díky neustálému působení a dohledu zaměstnanců vězeňské služby se mnohá matka naučí svědomitě a řádně pečovat o své malé dítě až ve výkonu trestu. Vychovatelka oddělení má nemalé zásluhy na takovémto pokroku. Učí ženy to, co by měly získat od svých matek v primární rodině. Děti na oddělení vykazují nemalé zlepšení a pokroky v oblasti rozvoje řeči, jemné a hrubé motoriky a v oblasti sociálních vztahů.

Tabulka č.12: Podmínky výkonu trestu na SpO

Podmínky výkonu trestu	Počet	Počet v %
velmi dobré	10	100
vyhovující	0	0
nevyhovující	0	0
Celkem	10	100

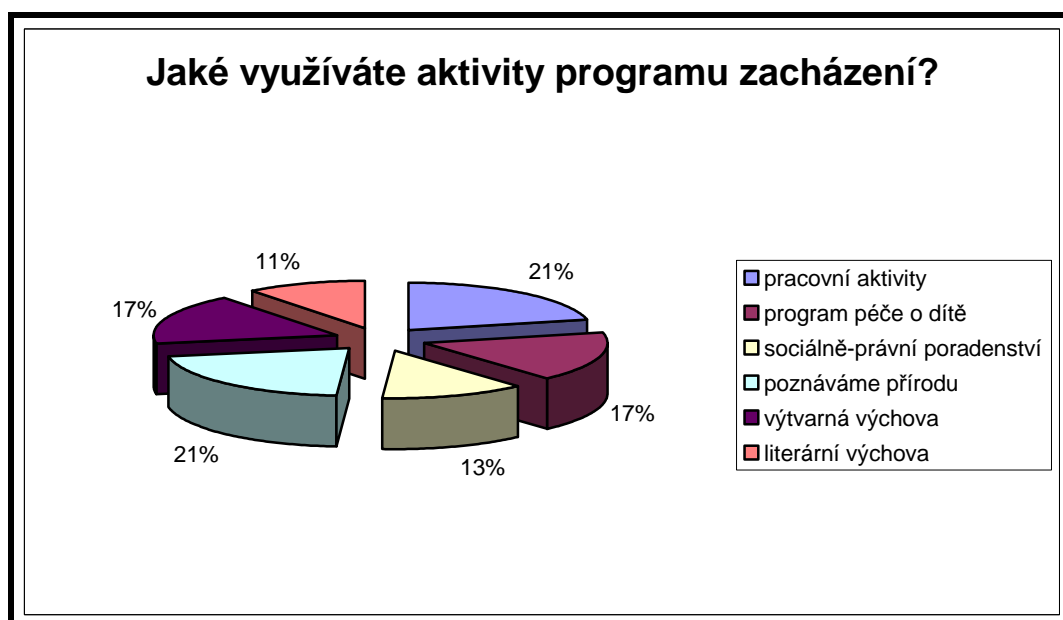
Graf č.12: Podmínky výkonu trestu na SpO

Podmínky výkonu trestu odnětí svobody na Specializovaném oddělení pro matky s nezletilými dětmi hodnotí všech 100% (10) respondentek jako velmi dobré.

Oddělení je uzpůsobeno dětem, jejich zdravému psychickému vývoji, a je vybaveno rehabilitačními a didaktickými pomůckami a hračkami. Celé oddělení je nekuřácké a nejsou zde mříže na oknech.

Tabulka č.13: Aktivita programu zacházení

Druhy aktivit	Počet	Počet v %
pracovní aktivity	10	21
program péče o dítě	8	17
sociálně-právní poradenství	6	13
poznáváme přírodu	10	21
výtvarná výchova	8	17
literární výchova	5	11
Celkem		100

Graf č.13: Aktivita programu zacházení

Z průzkumu vyplynulo, že nejvíce navštěvovanými aktivitami programu zacházení jsou pracovní aktivity a kroužek poznáváme přírodu, které navštěvují všechny respondenty. Dále pak program péče o dítě a výtvarná výchova. Matky se společně s dětmi snaží o estetickou výzdobu oddělení, vztahující se převážně k ročnímu období. Odsouzené využívají i sociálně právní poradenství a kroužek literární výchovy. Na základě kroužku literární výchovy začnou teprve ve výkonu trestu matky číst svým dětem pohádky, učit je říkadla a básničky.

2.6 Ověření platnosti předpokladů

Na základě zpracovaných informací bylo provedeno zhodnocení stanovených předpokladů:

Předpoklad č.1:

Předpokládáme, že 80% odsouzených matek nezletilých dětí, vykonávajících svůj trest v letech 2009 – 2010, pokládá svůj trest za přiměřený.

Ze studia spisové dokumentace a vedení řízeného rozhovoru s respondentkami vyplynulo, že více jak 80% odsouzených matek nezletilých dětí pokládá svůj trest za přiměřený. Většina matek uznává svou vinu a náhled na trestnou činnost je objektivní. Dopouštěly se převážně majetkové trestné činnosti, krádeží, loupeží, nedovoleného držení platební karty, podvodů a maření výkonu úředního rozhodnutí. Odsouzené si tímto způsobem nejčastěji opatřovaly finanční hotovost na nákup drog nebo jiných psychotropních látek.

Velice kladně hodnotí možnost vykonat trest odnětí svobody společně se svým nezletilým dítětem, na Specializovaném oddělení ve věznici Světlá nad Sázavou.

Výsledky průzkumného šetření předpoklad potvrdily.

Předpoklad č.2:

Předpokládáme, že minimálně 90% odsouzených matek, se nedopouští recidivy po propuštění z VTOS od roku 2005 do roku 2010.

V průběhu období od 1.1.2005 do 31.12.2010 vykonalo svůj trest na Specializovaném oddělení pro matky s nezletilými dětmi celkem 71 žen. Pouze 3 ženy spáchaly po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody trestný čin a tím se dopustily recidivy. Všechny tyto ženy svůj další trest vykonávají nebo vykonaly ve věznici Světlá nad Sázavou na standardním oddělení. Z toho vyplývá, že recidiva matek je minimální.

Výsledky průzkumného šetření předpoklad potvrdily.

Oba předpoklady stanovené pro tuto bakalářskou práci se potvrdily.

2.7 Shrnutí praktické části

Praktická část bakalářské práce byla zaměřena na analýzu podmínek výkonu trestu odnětí svobody matek nezletilých dětí, s ohledem na jejich zvláštní postavení ve vězeňské populaci. Jedním z úkolů bylo zjistit, zda se model specializovaného oddělení pro matky nezletilých dětí ve své stávající podobě osvědčil. Dále zda odsouzené matky považují svůj trest za přiměřený a míru recidivy těchto žen po propuštění z výkonu trestu.

Provedli jsme analýzu spisové dokumentace a pozorování. Pro ověření předpokladů byla sestavena osnova řízeného rozhovoru, který byl uskutečněn na Specializovaném oddělení pro matky s nezletilými dětmi ve Věznici Světlá nad Sázavou. Rozhovoru se účastnilo všech 10 oslovených matek

V úvodu rozhovoru jsme zjišťovali věk a vzdělání respondentek, následně jejich rodinný stav a počet dětí. Z analýzy výsledků jsme konstatovali, že nejpočetnější skupinou jsou ženy ve věku 25 – 30 let, se základním vzděláním. Tyto ženy jsou převážně svobodné, žijící v partnerském vztahu. Počet dětí je, vzhledem k věku respondentek, 1 – 2 děti.

Následující otázky se zaměřily na trestnou činnost, alternativní tresty a zkušenosti s drogou. V největší míře se respondenty dopustily majetkové trestné činnosti, krádeží a podvodů. Velké většině odsouzených bylo soudem v minulosti uloženo několik alternativních sankcí, které se minuly účinkem. S drogou má zkušenost 8 respondentek.

V závěru rozhovoru jsme zjišťovali využití aktivit programu zacházení. Program zacházení plní všechny respondenty. Kladně hodnotí jeho pestrost.

K dosažení cíle bakalářské práce jsme si stanovili dva předpoklady z nichž první měl za úkol zjistit, zda odsouzené ženy zařazené na specializované oddělení považují svůj trest za přiměřený. Tento předpoklad se potvrdil. Ženy mají náhled na svou trestnou činnost a trest považují za adekvátní.

Druhý předpoklad zjišťoval míru recidivy po propuštění z výkonu trestu. Recidiva je u těchto žen velice nízká.

Předpoklady se v obou případech potvrdily. Z empirického šetření vyplývá, že se stávající model specializovaného oddělení osvědčil.

Závěr

Tématem bakalářské práce byly ženy ve výkonu trestu. Odsouzené ženy ve výkonu trestu odnětí svobody vždy byly a jsou i dnes specifickou skupinou vězňů. Výkon trestu odnětí svobody sebou přináší mnoho změn v životě člověka, mnohá omezení, kterým je jedinec povinen se přizpůsobit. Tato omezení, následná změna prostředí, ztráta sociálního kontaktu se svými blízkými, ztráta soukromí, ale také zhoršování tělesných i psychických funkcí, vede k náročné, velmi problematické a dlouhotrvající adaptaci na podmínky výkonu trestu. Pobyt ve vězeňském prostředí znamená velkou zátěž, kterou označujeme prizonizací, ale znamená rovněž vážné ohrožení návratu do života po ukončení trestu. Současně je ale nutné podotknout, že pobyt odsouzených ve věznici klade velmi vysoké nároky i na občanské zaměstnance a příslušníky Vězeňské služby zabezpečující práci s nimi.

Můžeme konstatovat, že kriminalitou obecně se do současné doby zabývá mnoho zahraničních, ale i našich kriminologů. Ženská kriminalita však zůstává neustále ve stínu generalizace kriminality mužů i přes značný nárůst trestné činnosti žen se s touto problematikou nesetkáváme příliš často.

Matka v přímém výkonu trestu odnětí svobody versus malé dítě. Můžeme obecně říci, že člověk, který spáchá trestný čin by měl být odsouzen a posléze si odpykat svůj trest v některé z věznic. Tento postoj je z hlediska zákonné normy určitě zcela správný. Odsouzené ženy získaly statut trestance, protože spáchaly trestný čin, ale chceme-li je trochu pochopit, musíme být schopni vnímat tyto ženy i jako matky, protože ony matkami jsou. Každá mince má dvě strany. Na straně jedné žena jako trestankyně, která si odpykává svůj trest a tedy nese plnou odpovědnost za spáchaný trestný čin. Na straně druhé žena jako matka. Matka, která byt' spáchala trestný čin, pořád zůstává matkou dítěte a její zájem o dítě nekončí v soudní síni, při vynesení rozsudku.

Naše kultura podala ruku humanitě a pevně ji stiskla ve chvíli, kdy dala druhou šanci ženám ve vězení. Nabídla jim to, co ženě odnepaměti náleží, a co je vlastně pro ženu přirozené. Postarat se o vlastní dítě. Jisté je, že jsou ženy, které se musí od prvopočátku učit, že dítě potřebuje matku a naopak matka potřebuje dítě.

Musí se naučit, jak se o dítě starat a jak ho také vychovávat. Místo, jako je vězení, není přímo vzorovým místem pro výchovu našeho dalšího pokolení, ale vytváří prostor pro zvýšenou emocionalitu matek ve výkonu trestu a také i vyšší potřebu navázat vřelý vztah s dítětem.

Cílem bakalářské práce bylo zjistit a popsat podmínky výkonu trestu odnětí svobody matek nezletilých dětí na specializovaném oddělení, v největší ženské věznici v České republice ve Světlá nad Sázavou, s ohledem na jejich zvláštní postavení ve vězeňské populaci.

Vznik a samotná existence Specializovaného oddělení ve věznici ve Světlé nad Sázavou je velice významným vývojovým mezníkem vězeňství v České republice. Až do roku 2002 nebylo možné, aby odsouzená žena matka, mohla v době výkonu trestu odnětí svobody pečovat o své nezletilé dítě, byť v mnohých vězeňských zařízeních sousedních států České republiky to možné bylo a je. Oddělení matek s dětmi je velice dynamickou komponentou věznice a neustále se vyvíjí. Snaží se vytvářet optimální podmínky pro odsouzené ženy a především pak pro jejich nezletilé děti. Poskytuje velký časový prostor k tomu, aby se naučily pečovat o své dítě, rozumět jeho základním potřebám a podílet se na jeho zdravém vývoji. Na pozadí toho je zřejmé, že si takto stimulovaná žena začíná vytvářet reálnější životní náhled, což je dobré pro její návrat do občanského života. Péče o dítě se pro ni stává naprostou samozřejmostí a především pak prioritou.

Bakalářská práce se podrobně zaměřila na legislativu a popis práce s matkami ve výkonu trestu. Výsledky této práce jsou určeny nejen pro konkrétní, specifickou skupinu lidí, jakou jsou zaměstnanci vězeňské služby, kterým mohou pomoci při zdokonalení odborného zacházení s matkami ve výkonu trestu odnětí svobody, ale i pro čtenáře, kteří se o tuto problematiku zajímají.

Podle neustále vzrůstajícího zájmu ze strany odsouzených žen matek ve standardním výkonu trestu, ale i ze strany odsouzených, které přichází z občanského života je patrné, že toto oddělení plní svou funkci a poslání.

Návrh opatření

Toto oddělení má z pohledu odsouzených matek dva základní, avšak vzájemně neoddělitelné cíle. První cíl je naučit se o dítě starat a někdy k němu i nalézt odpovědný a láskyplný vztah. Druhý cíl má rozměr reintegrační. Žena - matka by si během výkonu trestu měla uvědomit, že jejím prvořadým úkolem je vychovávat dítě a své problémy „v civilu“ řešit vždy s ohledem na dítě.

Z pohledu dítěte jde především o to, že dítě může být s matkou a hlavně nemusí být v ústavní péči. V té končí mnohé děti, pokud odsouzená nemá kvalitní rodinné zázemí, které se dítěte po dobu jejího výkonu trestu odnětí svobody ujme. Všechna popsaná opatření můžeme chápat jako specifický druh terciární prevence z pohledu matek a nepřímo i jako primární prevenci z pohledu dětí.⁵³

Stálo by za úvahu, vzhledem ke specifickému postavení odsouzených žen – matek, vyčlenit zcela toto specializované oddělení ze střeženého prostoru věznice. Vhodná volba a zakoupení objektu v blízkosti věznice, by byla dalším krokem v modernizaci tohoto oddělení. Ženy a děti by neztratily kontakt s vnějším světem a dopad uvěznění na matky i děti by se minimalizoval.

Provoz takového objektu by se řídil platnými zákony a předpisy našeho státu. Musela by být přesně stanovena pravidla pro provoz a zajištěna nepřetržitá kontrola dozorcí a službou.

⁵³ SLUKOVÁ, K. *Specifické penitenciární problémy vězněných žen*. 2010, s. 94

Seznam použitých zdrojů

ČEMÍKOVÁ, V., MAKARIUSOVÁ, V. *Sociální ochrana* 2. vyd. Praha: Policejní akademie ČR, 1996. ISBN 80-85981-36-X

ČEPELÁK, J. *Kriminologická a penitenciární problematika delikventních žen*. 1. vyd. Praha: Bulletin Výzkumného ústavu penologického SNV ČSR, 1978

ČESKÝ HELSINSKÝ VÝBOR, *Vybrané otázky problematiky žen a mladistvých ve věznicích*. 1. vyd. Praha: Český helsinský výbor, 2003. ISBN 80-86436-13-6

ČÍRTKOVÁ, L. *Forenzní psychologie*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čermák, 2004. ISBN 80-86473-86-4

ČÍRTKOVÁ, L. *Policejní psychologie*. 3. vyd. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-475-3

Evropská vězeňská pravidla. Strasbourg 1991 In: *České vězeňství* 3/1995. Praha: VS ČR. ISSN 1213-9297

GILLERNOVÁ, I., BOUKALOVÁ, H. *Vybrané kapitoly z kriminalistické psychologie*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2006. ISBN 80-246-1293-3

HÁLA, J. *Úvod do teorie a praxe vězeňství*. 1. vyd. České Budějovice: VŠERS, 2005. ISBN-80-86708-05-5

HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. 1. vyd. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-303-X

KALVODOVÁ, V. *Postavení trestu odnětí svobody v systému trestněprávních sankcí*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2002. ISBN 80-210-3025-9

KRATOCHVÍL, V., KUČTA, J., MATEŠ, P., KALVODOVÁ, V., ZEŽULOVÁ, J., *Vybrané otázky problematiky žen a mladistvých ve věznicích*. 1. vyd. Praha: ČHV, 2003. ISBN 80-86436-13-6

KRATOCHVÍL, V., KUČTA, J., MATEŠ, P., KALVODOVÁ, V., ZEŽULOVÁ, J., JURÁNKOVÁ, I. *Trestní právo hmotné. Obecná část 3. přepracované a doplněné vydání*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2003. ISBN

KUČTA, J., VÁLKOVÁ, H. a kol., *Základy kriminologie a trestní politiky*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2005. ISBN 80-7179-813-4

- MALÁ, D. *Vězeňství po česku*. 1. vyd. Tišnov: Sursum, 2003. ISBN 80-7323-062-3
- MATOUŠEK, O. *Metody a řízení sociální práce*. 2. vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-502-8
- MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. 1. vyd. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-226-2
- MATOUŠEK, O., KODYMOVÁ, P. *Sociální práce v praxi*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-002-X
- Metodický list č. 6/2002 – *podrobnosti výkonu trestu matek nezletilých dětí*
- NOVOTNÝ, O. *O trestu a vězeňství*. 1. vyd. Praha: Academia, 1969.
- NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. *Základy kriminologie*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 1993. ISBN 80-7066-821-0
- SLUKOVÁ, K. *Specifické penitenciární problémy vězněných žen*. Disertační práce. Praha: Univerzita Karlova, 2010
- SOCHŮREK, J. *Kapitoly z penologie, II.díl. Teorie a praxe zacházení s vězněnými*. 1. vyd. Liberec: TUL, 2007. ISBN 978-80-7372-204-6
- SOCHŮREK, J. *Kapitoly z penologie, III.díl*. 1. vyd. Liberec: TUL, 2007. ISBN 978-80-372-205-0
- SOTOLÁŘ, V., PÚRY, F., ŠÁMAL, P. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2000. ISBN 80-7179-350-7
- ŠÍMA, A., SUK, M. *Základy práva pro střední a vyšší odborné školy*. 8. vyd. Praha: C. H. Beck, 2008. ISBN 978-80-7400-014-0
- URBANOVÁ, M. *Ženská delikvence jako sociální jev*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2004. ISBN 80-210-3609-5
- URBANOVÁ, M., VEČEŘA, M. a kol. *Ženská delikvence – Teoreticko-empirická studie k problému právních postojů a hodnotových orientací delikventních žen*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2004. ISBN 80-210-3608-7
- VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I. Dětství a dospívání*. 1.vyd. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0956-8

VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 3. vyd. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-802-3

Vězeňská služba České republiky, *Věznice Světlá nad Sázavou*. [online] [cit 2011-3-7]. Dostupné na Internetu: <<http://www.vscr.cz/veznice-svetla-nad-sazavou-93/vykon-vezenstvi-462/vykon-trestu-1052/>>

VIS – Vězeňský informační systém. VS ČR, 2010

Vnitřní řád Věznice Světlá nad Sázavou, 2010

VOCHOCO VÁ, L. *Dítě jen pro čtyři vyvolené*. [online] [cit 2010-11-17]. Dostupné na Internetu: <<http://www.infoservis.net/art.php?id=1069232824>>

Vyhláška č. 345/1999 Sb., Řád výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník

Zákon č. 555/1992 Sb., o vězeňské službě a justiční stráží České republiky, ve znění pozdějších předpisů

ZAPLETAL, J. *Kriminologie. I. díl. Obecná část*. 2. vyd. Praha: Policejní akademie ČR, 1995. ISBN 80-85981-15-7

Seznam příloh

Příloha číslo 1.:	Věznice Světlá nad Sázavou
Příloha číslo 2.:	Specializované oddělení pro matky s nezletilými dětmi
Příloha číslo 3.:	Program zacházení
Příloha číslo 4:	Komplexní zpráva o odsouzené
Příloha číslo 5:	Fotodokumentace

Příloha č.1:

Věznice Světlá nad Sázavou

Rozkoš 990

Světlá nad Sázavou, 582 91

tel.: 569 471 511, fax: 569 471 540

e-mail: vs.svetla@wordoline.cz

Obrázek 1: Letecký snímek věznice

Charakteristika věznice

V kontextu aktuální zákonné úpravy je Věznice Světlá nad Sázavou zařazena do kategorie věznic s ostrahou. Svůj trest zde vykonávají ženy odsouzené k výkonu trestu odnětí svobody především v kategoriích ostraha, dozor a mladiství. Kromě toho však věznice zajišťuje výkon trestu specifickým skupinám odsouzených, které vyžadují zvláštní přístup, a proto byla ve věznici zřízena tato specializovaná oddělení:

- pro výkon trestu matek nezletilých dětí ve věznici s dohledem, dozorem a ostrahou
- pro výkon trestu trvale pracovně nezařaditelných odsouzených žen ve věznici s dozorem a ostrahou
- pro výkon trestu odsouzených mladistvých žen
- pro výkon trestu odsouzených žen s duševní poruchou a poruchou chování ve věznici s dozorem a ostrahou
- pro výkon vazby žen těhotných a s novorozenci

Stručná historie

Věznice se nachází v malebném kraji Českomoravské vysočiny v severozápadní části města sklářů Světlé nad Sázavou. Areál byl dokončen v roce 1987 a až do roku 1999 sloužil jako škola v přírodě Školského úřadu Teplice. Z důvodu nedostatečné ubytovací kapacity ve věznicích byl počátkem roku 2000 celý komplex budov převeden do užívání Vězeňské službě ČR. Záměrem zde bylo vybudovat moderní vězeňské zařízení pro odsouzené ženy. Ještě v roce 2000 prošlo několik budov částečnou rekonstrukcí a 6.11.2000 zde byly ubytovány první ženy vykonávající trest v kategorii dozor. Postupně zde byly umísťovány i ženy z kategorie ostraha. Díky celkové renovaci budov a přístavění půdních nástaveb byla navýšena ubytovací kapacita na cca 600 míst. Věznice navíc získala tolik potřebné prostory pro zaměstnávání, vzdělávání a výchovnou práci s odsouzenými.

Věznice Světlá nad Sázavou jako jediná v České republice zajišťuje od roku 2002 výkon trestu matek s dětmi do tří let. Od poloviny roku 2004 byla profilace věznice rozšířena o výkon vazby žen těhotných a s novorozenci.

Programy zacházení

Koncepce práce s odsouzenými prochází vývojem a zohledňuje specifické charakteristiky a odlišnosti odsouzených žen. Důležité místo v programu zacházení mají aktivity, kdy mohou odsouzené ženy uplatnit své přirozené schopnosti a dovednosti. Jde například o pěvecký kroužek a aerobik, dále o ruční práce či zahradnictví vyhledávané osobami staršími či uzavřenějšími.

Čas od času pořádaná veřejná vystoupení včetně výjezdů mimo věznici a praktické uplatnění výrobků v podobě oblečků a hraček pro děti z dětských domovů dodávají těmto aktivitám na opravdovosti a odsouzeným poskytují cennou pozitivní zpětnou vazbu.

Vnější i vnitřní prostory věznice dále poskytují poměrně dobré možnosti pro sportovní aktivity. Postupně se také rozvíjí keramický a výtvarný kroužek a arteterapie. Narůstá zájem o výuku cizích jazyků německého a anglického a jiných, prakticky využitelných znalostí jako je například práce s počítačem.

Obrázek 2: Pohled na střechy ubytoven

V rámci speciálně výchovných aktivit, kterým se věnují psychologové, probíhá skupinová práce s osobami drogově závislými a dále rozvoj psychosociálních dovedností. V obou případech se jedná o uzavřenou skupinu s cíleným výběrem vhodných osob. Práce probíhá ve čtyřměsíčních cyklech. Ve fázi příprav jsou speciálně-výchovné aktivity zaměřené na osoby s nízkou rozumovou úrovní a sociálních schopností. Příprava odsouzených žen na výstup z VTOS je soustředěna do výstupních oddělení. Smyslem je příprava na občanský život, tedy osvojení si sebeobslužných

činností, doplnění často nedostatečného vhledu do sociálně-právních skutečností a rozvoj širšího společenského rozhledu.

Vzdělávání odsouzených

Školské vzdělávací středisko (ŠVS) Věznice Světlá nad Sázavou bylo zřízeno ministerstvem spravedlnosti 1.1. 2003. Svou činnost zahájilo však již ve školním roce 2001/2002. ŠVS nabízí odsouzeným ženám vzdělávání jak ve všeobecně vzdělávacích, tak praktických kurzech. Na této činnosti participují místní a blízké školy i odborníci z praxe. Podle vybavenosti a možností věznice bude ŠVS také zajišťovat profesní přípravu vybraných učebních oborů pro odsouzené, ukončenou závěrečnou zkouškou.

Ve všech aktivitách ŠVS je dominující zásada individuálnosti respektující osobnostní předpoklady a schopnosti odsouzených žen a všestranně rozvíjející jejich dovednosti. Hlavním cílem veškerých aktivit ŠVS je kromě vzdělávání odsouzených rovněž rozvíjení pozitivních osobnostních hodnot osob vykonávajících trest odnětí svobody a eliminaci těch osobnostních vlastností, které je vedly k páchání trestné činnosti.

Zaměstnávání odsouzených

Věznice Světlá nad Sázavou zaměstnává prostřednictvím referátu výrobní činnosti odsouzené ženy ve vnitřní režii kuchyň, úklid, školník, pomocný zdravotník, údržba, intendantní sklad, ale také u dvou soukromých subjektů, z nichž jeden má pracoviště přímo v areálu věznice. Zaměstnanost odsouzených žen se odvíjí od množství zakázek těchto soukromých firem

Legislativa

Obsah a forma zacházení s odsouzenými je v souladu se Zákonem č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a s vyhláškou č. 345/1999 Sb., Řádem výkonu trestu odnětí svobody.⁵⁴

⁵⁴ Vězeňská služba České republiky: *Věznice Světlá nad Sázavou*

Příloha č.2:

Specializované oddělení pro výkon trestu matek nezletilých dětí

Specializované oddělení pro výkon trestu odnětí svobody matek nezletilých dětí (SpO) bylo otevřeno 1. 10. 2002. Celková kapacita oddělení je pro 15 odsouzených matek a 20 dětí. Jedná se o první a nejmodernější oddělení otevřené ve vězeňství ČR, ve kterém je matce umožněno pečovat při výkonu trestu o své nezletilé dítě. Obsah a forma zacházení s odsouzenými matkami je v souladu se Zákonem č.169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, s vyhláškou č.345/1999 Sb., řádem výkonu trestu odnětí svobody.

Obrázek 3: Herna pro děti

Vychází z potřeb dítěte a přihlíží k psychickým a fyziologickým zvláštnostem matek i dětí. Program výchovy a vzdělávání je zaměřen na všestranný rozvoj dítěte a soustředí se na zachování citových vazeb mezi matkou a dítětem.

Cílem programu na SpO je pro každou matku zvládnutí péče o dítě a formování jeho osobnosti. Program na SpO připravují odborní zaměstnanci VS s ohledem na zajištění potřeb dětí. Oddělení je vybaveno rehabilitačními a didaktickými pomůckami a hračkami pro děti.

Denní režim na oddělení začíná v 7.00 hodin a probíhá dle časového rozvrhu dne. Ranní hygiena, příprava snídaně úklid, dopolední program, příprava stravy a společný oběd matek a dětí, spánek dětí, vycházky, odpolední program, pracovní povinnosti vyplývající z péče o dítě, večeře, večerní hygiena, noční klid.

Dětské výchovné aktivity probíhají na kulturní místnosti či vycházkovém dvoře. Práce s dětmi má charakter skupinový i individuální a je přizpůsoben věku dětí.

Zdravotní péče je zajištěna pediatrem, zdravotní stav dětí je pravidelně sledován dětskou sestrou.

Stravu pro děti připravují odsouzené matky podle jídelníčku vypracovaného dietní sestrou ve vězeňské kuchyni pod dohledem odborných zaměstnanců.

Pokud odsouzené matky dobře zvládají stanovený program zacházení týkající se celodenní péče o dítě, mají možnost navštěvovat zájmové či vzdělávací aktivity, (arteterapie, vyšívání, pletení, aranžování, výtvarná výchova, sportovní aktivity, zahradnický kroužek, keramický kroužek, anglický jazyk, německý jazyk, práce na PC), které probíhají rovněž pod odborným vedením zaměstnanců VS.

V souvislosti s péčí o děti a v zájmu jejich potřeb jsou organizovány akce mimo věznici, spojené s aktivním pohybem a hrou, rozvíjením vnímání a pozorování. V zájmu zachování citových vazeb jsou ředitelkou věznice v době dovolených, školních prázdnin nebo vánočních svátků povolovány pobyty dětí v jejich rodinách.

Koncepce specializovaného oddělení vychází ze zkušenosti z jiných zemí, avšak respektuje náš právní řád, systém sociálního zabezpečení, ekonomické možnosti a v neposlední řadě výsledky odborné diskuse, která uzákonění specializovaného oddělení pro výkon trestu odnětí svobody matek nezletilých dětí předcházela.⁵⁵

⁵⁵ Vězeňská služba České republiky: *Věznice Světlá nad Sázavou*

Příloha č.3:

Program zacházení na SpO

Kód vězně:

Příjmení:

Jméno:

	Cíle programu	péče o dítě, formování jeho osobnosti posilování pocitu zodpovědnosti za výchovu dítěte posilování pracovních dovedností udržení kontaktů s rodinou
1.	Pracovní aktivity pracovně nezařadit	pomocné a úklidové práce vyplývající z péče o dítě
2.	Vzdělávací aktivity Studuje ŠVS: ne Počet hodin studia na ŠVS: 0,0000	
3.	Speciálně výchovné aktivity	sociálně právní poradenství individuální psychoterapeutické konzultace
4.	Zájmové aktivity	literární výchova poznáváme přírodu
5.	Oblast utváření vnějších vztahů	písemný kontakt a návštěvy rodičů, bratra

Přiřazené aktivity

Kód aktivity	Typ aktivity	Název aktivity
VT-S	speciálně výchovné	indiv. psychoterap.konzultace
VT-S	speciálně výchovné	sociálně právní poradenství
VT-Z	zájmové	Poznáváme přírodu
VT-Z	zájmové	Literární výchova
Tento program zacházení jsem si zvolil a zavazuji se jej plnit datum	 podpis odsouzeného
datum	 podpis speciálního pedagoga
datum	
Schvaluji:	 podpis ŘV /I.ZŘV

Vyhodnocení plnění programu zacházení za období od 14. 11. 2010 do 14. 1. 2011

Odsouzená XY je v tomto období stále umístěna na specializovaném oddělení pro výkon trestu matek nezletilých dětí.

Cíle programu zacházení:

Hlavním cílem PZ odsouzené XY je péče o dítě, formování jeho osobnosti, posilování pocitu zodpovědnosti za výchovu dítěte, posilování pracovních dovedností, udržení kontaktů s rodinou. Tento cíl odsouzená od počátku pobytu na SpO plní samostatně, v celém rozsahu a bez nedostatků. Péče o dítě je velmi dobrá. Dle stanoveného harmonogramu se podílí na přípravě dětské stravy ve vězeňské dietní kuchyni, kde je odbornými zaměstnanci hodnocena i v tomto období velmi dobře.

Pracovní aktivity:

Úklidové a pracovní povinnosti vyplývající z péče o dítě odsouzená vykonává v požadovaném rozsahu i kvalitě. V ložnici pečlivě udržuje pořádek a čistotu. Nad její prováděnou činností není nutná pravidelná kontrola. V souvislosti s péčí o dítě a v zájmu jeho potřeb jsou na SpO organizovány poznávací akce mimo věznici, které jsou součástí programu zacházení pro ods. matky s dětmi. Těchto akcí se odsouzená po dobu pobytu na SpO zúčastnila 5x. Její chování v průběhu akce bylo na požadované úrovni, pokyny zaměstnanců VS respektovala, dítěti se plně věnovala.

Vzdělávací aktivity:

Nestanoveny

Speciálně výchovné aktivity:

Dle potřeby využívá péči sociální pracovníce v rámci pravidelného sociálně právního poradenství. Stejným způsobem využívá individuálních psychoterapeutických konzultací při pravidelných návštěvách psychologky věznice.

Zájmové aktivity:

Odsouzená XY se účastní se svojí dcerou dětských výchovných aktivit - poznávání přírody, literární výchovy. Činnost přizpůsobuje věku dítěte a aktivně se mu věnuje. Sama se podílí na přípravě a organizaci některé ze jmenovaných aktivit. S dcerou velmi dobře pracuje i mimo aktivity.

Utváření vnějších vztahů:

Kontakt se svojí rodinou udržuje odsouzená písemnou a telefonickou formou, návštěvy žádá, jsou pravidelně realizovány. Písemný kontakt udržuje s několika přáteli umístěnými rovněž ve VTOS.

Pořádek a kázeň:

Chování a vystupování odsouzené je v souladu s VŘV a režimem na SpO, se spoluodsouzenými vychází dobře, je bezkonfliktní, práci si umí zorganizovat, novým matkám zařazeným na oddělení ochotně pomáhá zařadit se do režimu na oddělení. Kreativně se podílí na aktualizaci výzdoby oddělení. Je ochotná plnohodnotně pohlídat děti matek momentálně zaměstnaných jinou pracovní činností. Velmi dobře, spolehlivě a neodkladně i nadále plní úkoly spojené s činností kontaktní osoby.

V hodnoceném období byla 1x odměněna opuštěním věznice v souvislosti s návštěvou na 5 hod., celkem byla odměněna již 2x, trestána nebyla. PZ plní v celém rozsahu a bez nedostatků.

PSVD na specializovaném oddělení pro výkon trestu matek nezletilých dětí uplatňovány nejsou.

Návštěva pracovnice OSPOD dosud nerealizována.

Doporučení k programu zacházení - není třeba aktualizovat.

A. Čížková, vychovatelka
specializované oddělení matek s dětmi
Věznice Světlá nad Sázavou

S hodnocením odsouzená seznámena⁵⁶

⁵⁶ Vězeňský informační systém: *Programy zacházení*

Příloha č.4:

Komplexní zpráva o odsouzené

Kód vězně: XY

Příjmení: XY

Jméno: XY

Eskorta: nástup výkonu trestu, schválena, 01.07.2010 Světlá nad Sázavou,

Požadavek na stravu: není

Chování a projevy odsouzeného na nástupním oddělení

Odsouzená se v Nástupním oddělení chovala slušně, pokyny a příkazy pracovníků VS plnila. Ve svých věcech pořádek udržovala, pořádek a čistotu v ubytovně i zásady osobní hygieny dodržovala. V kolektivu s jinými odsouzenými problémy neměla. VŘ dodržovala.

Posouzení zpracoval: Mgr. Lenka Dlesková

Datum: 19.7.2010

Podpis:

Psychologické posouzení odsouzeného

Použité metody

Baum t. Hand t.

studium spisové dokumentace

Lüscher

pozorování

rozhovor

Psychologická klasifikace: bez zvláštního záznamu

Relevantní poznatky z pozorování:

Kontakt navazuje bez problémů, hovorná, hyperaktivní, koncentrace pozornosti je přiměřená, spontánně komunikuje, na dotazy odpovídá bez latencí, slovní zásoba i vyjadřovací schopnosti odpovídají dosaženému vzdělání, neverbální složka se vyznačuje hyperaktivními projevy, přiměřený emocionální doprovod.

Významná anamnestická data a jejich souvislosti s TČ:

Primární rodina úplná, vlastní, rodinné prostředí bez kriminálního chování, funkční. Má staršího bratra, vztah mají dobrý. Je svobodná, uvádí poslední 3 roky vztah s přítelem, je otcem dcery, není uveden v RL, nyní též VT. Předchozí dlouholetý vztah skončil tragickou smrtí přítele. Není schopna posoudit, zda aktuální vztah je perspektivní. O roční dceru pečují rodiče, jsou již v důchodu. Má zájem o umístění na SpO matky s nezletilými dětmi.

Po ukončení ZŠ nastoupila na SOU, čtyřletý obor obchodní podnikatel, kde byla jen půl roku, v tu dobu začala podléhat vlivu party. Přestoupila na SOU obor prodavačka,

před závěrečnými zkouškami z učení odešla. Pracovala jako prodavačka, barmanka, dělnice, často načerno. Od 15 let zneužívala pervitin, užívání až do 5 měsíce těhotenství. Rodiče o drogách dodnes neví. Bez léčby. Bez psychiatrické zátěže.

Popis osobnosti orientovaný na intelektové schopnosti, emoční stabilitu, volní vlastnosti, sociálně-psychologické dovednosti, hodnotovou orientaci, motivační činitele chování aj. - jejich souvislost s TČ, analýza postoje k TČ, přijetí viny:

Psychosociálně nezralá. Její TČ úzce souvisí s životním stylem v době dospívání, vlivem party. V běžných situacích je temperamentově nevyhraněná, psychosociálně nezralá, bez výkyvů nálad, spontánní, přátelská, vstřícná, bez zjevných projevů hostility či agrese. V sociálních vztazích rezervovaná, vážná, sebejistá.

Upřednostňuje samotu, je vnitřně neklidná, může být podrážděná. Dokáže být aktivní, touží prožívat vitální sílu i vlastní činnost, svými výkony chce dosáhnout imponujícího úspěchu a uznání.

Od budoucnosti očekává vyřešení všech svých problémů, ke svým možnostem však není vždy dostatečně kritická a nedostatečně domýšlí možné následky svého jednání. Chce mít možnost rozvíjet se volně a bez zábran, má však sklon ke zbrklosti a netrpělivosti. Nepřeje si být omezována, chce se rozhodovat na základě vlastního přesvědčení. Je energická, praktická.

Současnou situaci vnímá jako značně neuspokojivou, snaží se však přizpůsobit a zvládat požadavky, které jsou na ní kladeny, aby se vyhnula otevřeným konfliktům a sporům. Lehce navazuje nové vztahy, často zůstávají však na povrchu. Má výrazné pocity viny, sklon k sebeobviňování.

Intelektové schopnosti se orientačně pohybují v rámci populačního průměru, jsou však nedostatečně využívány a rozvíjeny, frustrační tolerance je zachována, v zátěžových situacích hrozí určité riziko agresivního jednání, schopnost volní seberegulace je zachována.

Náhled na trestnou činnost ji nechybí, vlastní pochybení uznává, současnou situaci a své uvěznění pociťuje jako ukončení problémů, které nebyla schopna zvládnout.

Stanovení vhodného přístupu pracovníků VS ČR k odsouzenému a doporučení k programu zacházení, vč. dispozic k pracovnímu zařazení a umístění, eventuální upozornění na nebezpečnost jednání odsouzeného, doporučení k programu zacházení:

Sledovat a podporovat kontakty s rodinou, podporovat rozvoj zájmů, těsným vedením posilovat důslednost a vytrvalost. Doporučuji zařazení na SpO.

Pedagogické posouzení odsouzeného

Použité metody

studium spisové dokumentace

rozhovor

pozorování

Popis situace - relevantní poznatky z pozorování, popis trestní minulosti (první TČ, věk jeho spáchání, spouštěcí mechanismy, motivace k TČ apod.), popis sociálních vazeb (vztahy s osobami s trestnou minulostí, vztahy s obětí TČ, konflikty ve vztazích, chybějící soc. zázemí apod.). Popis aktuálního životního stylu a jeho souvislost s TČ (nezájem o řádnou práci a pravidelné zaměstnání, identifikace s kriminální subkulturou, příklon k extremistickým skupinám, opakované násilné jednání, záměrné vyhledávání rizikových míst apod.).

Kontakt s ods. navázán bez obtíží, je klidná, usměvavá. Spolupracuje ochotně, hovoří spontánně. Rozumové a vyjadřovací schopnosti jsou na dobré úrovni. Jeví se jako nezralá, nezodpovědná, ovlivnitelná, povrchní, nedomýšlí důsledky svých rozhodnutí. Je samostatná, rozhodná, aktivní. Pracovní návyky jsou vytvořené, zvládne běžné manuální práce, nebude třeba zvýšený dohled nad vykonávanými činnostmi. Zájem o pracovní zařazení neprojevila, žádá o zařazení na SpO pro matky s dětmi. Ze zájmů uvádí volejbal, kreslení a modelování.

Kuřačka, od 15 let uživatelka pervitinu, přestala v těhotenství. Nadměrnou konzumaci alkoholu neguje.

Ods. vyrůstala spolu s bratrem v úplné rodině. Doposud jsou v kontaktu. Dětství hodnotí jako pěkné, klidné, bezproblémové. Po ukončení základní školy nastoupila na střední školu, obor obchodní podnikatel, učení ji nebavilo, začala brát pervitin. Po půl roce školu opustila, nastoupila na SOU kuchař - číšník, kde vydržela 2,5 roku. Příčinou odchodu z učiliště byly drogy. Pracovala jako prodavačka, kuchařka, servírka, barmanka a dělnice v pásové výrobě.. Sedm let žila s druhem, také toxikomanem. Ten se před 1,5 rokem zabil na motorce. Začala chodit s přítelem, otcem své dcery, který je toho času také ve VTOS. Vztah nepovažuje za perspektivní, sice jsou spolu v písemném kontaktu, žít s ním nechce. Je svobodná, s dcerou bydlí u rodičů.

V minulosti byla jedenáctkrát soudně trestaná za opakované krádeže, podílnictví a řízení motorového vozidla bez řidičského oprávnění. Ve VTOS je poprvé za krádež, řízení motorového vozidla bez řidičského oprávnění a maření výkonu úředního rozhodnutí. Byl jí udělen zákaz řízení motorových vozidel na 1 + 1 rok. Do trestu se vrací po přerušení VT ze zdravotních důvodů. Bude žádat o podmíněné propuštění.

Motivace k řešení (je si svých problémů vědom, vnímá je správně, chce je řešit, umí je řešit, celková míra odhodlání řešit situaci).

Ods. vinu přiznává, avšak zlehčuje. Uvádí, že byla pod vlivem přítele a drog. Doposud vedla konzumní způsob života zaměřený na uspokojování svých okamžitých potřeb. Problémy vnímá správně, ne vždy je umí uspokojivě vyřešit. Do budoucna si nereálné plány nedělá. Pozitivní faktory – podpora rodiny, pracovní návyky, motivace k drogové abstinenci. Rizikové faktory – nedokončené vzdělání, droga v anamnéze.

Zhodnocení možných rizik a potřeb, doporučení (k PZ, potřebě speciálního zacházení, pracovnímu zařazení, upozornění na nebezpečnost jednání odsouzeného atd.).

Ods. je schopná se na podmínky VTOS adaptovat bez větších obtíží. Pokyny a příkazy zaměstnanců VS bude plnit, VŘV dodržovat. Je společenská, do kolektivu se zapojuje, konflikty vyvolávat ani vyhledávat nebude. Neočekávám výraznější výchovné problémy.

Doporučení k PZ: Zařadit na SpO pro matky s dětmi, důsledně dbát na plnění všech povinností vyplývajících z pobytu na SpO, podporovat kontakt s rodinou.

Posouzení zpracoval: Mgr. Iva Kohoutová

Datum: 13.7.2010

Podpis:

Sociální posouzení odsouzeného

Použité metody: studium spisové dokumentace, pozorování, rozhovor

Popis situace – relevantní poznatky z pozorování: kontakt navázán bez obtíží, vstřícná, spolupracuje, občas plačtivá

Způsobilost k právním úkonům, případné vyjádření orgánů soc. zabezpečení

Popis sociální situace (rod. stav, rod. zázemí, ostatní soc. zázemí, nezaopatřené děti a jejich zajištění, finanční zajištění, pohledávky)

Potřeba vykonání soc. úkonů (doklady, důchod, u mlad. informace o absolvování povinné školní docházky)

Rodinný stav. svobodná

Děti:

Bydliště:

Kontakty:

Vzdělání: nedokončená obchodní akademie, nedokončené SOU obor kuchař číšník

Zaměstnání: barmanka, prodavačka, dělnice

Osobní a rodinná anamnéza: Ve VTOS je poprvé, před dvěma lety trestán její bratr.

Narodila se do vlastní úplné rodiny, rodiče spolu nejsou oddáni. Má jednoho staršího

bratra, dětství hodnotí jako bezproblémové, spokojené. Po základní škole nastoupila na obchodní akademii - obor obchodní podnikatel, tam byla krátce, asi po půl roce přestoupila na SOU kuchař číšník, před závěrečnými zkouškami odešla. Důvodem byla parta a drogy, které užívala asi pět let, neléčila se, údajně přestala sama.

Je svobodná, ze tříletého vztahu se narodila dcera, její otec není uveden v RL. V současné době je ve VT v Horním Slavkově. Odsouzená je s ním v písemném kontaktu, ale do budoucna uvažuje o ukončení vztahu, druhovi nevěří, má strach z jeho agresivity. O dceru odsouzené se nyní starají prarodiče, ods. má podanou žádost o umístění na SpO pro matky s dětmi, má kladná doporučení příslušných institucí. Dopisovat si bude s rodiči, bratrem, kamarády a přítelem Martinem. Navštěvovat jí bude rodina. Problémy neuvádí, poučena. Seznámena s možností spolupráce s PMS.

Motivace k řešení (je si svých problémů vědoma. Vnímá je správně, chce je řešit, umí je řešit, celková míra odhodlání řešit situaci)

K trestné činnosti je kritická, páchala jí v době, kdy brala drogy a byla pod vlivem party. Do budoucna chce žít pro svou dceru, najít si zaměstnání starat se o ni. Má oporu ve svých rodičích, po propuštění jí přenechají byt a pomohou v začátcích.

Zajištění po VTOS:

Ubytování:

Zaměstnání: bude hledat sama

Doklady: OP platný do 6.3.2018

Zhodnocení možných rizik a potřeb, doporučení k PZ, potřebě spec. zacházení.

Upozornění na nebezpečnost jednání

Udžovat kontakt s rodinou, doporučuji zařazení na SpO pro matky s dětmi.

Zaměstnání po VVT:

Posouzení zpracoval: Eva Stránská

Datum: 12.7.2010

Podpis:

Příloha č.5

Fotodokumentace

Obrázek 4: Specializované oddělení pro matky - kuchyňka

Obrázek 5: Přišel Mikuláš a čert